

Art brut a naivní umění

Spontánní umění ze sbírky

Poetické galerie

Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích
9. 10. — 22. 11. 2015

Na cestě za spontánní výtvarnou tvorbou

Výtvarné umění mě začalo víc zajímat na začátku sedmdesátých let 20. století, kdy jsem v devatenácti letech nastoupil do Národní galerie v Praze. Jako člen instalační skupiny a později jako závozník jsem měl během deseti let v rukách tisíce obrazů a stovky plastik. Šlo o výjimečnou příležitost doslova si osahat poklady českého výtvarného umění.

Osahávání s sebou nese i určitá rizika. Nikdy nezapomenu, jak jsem jako pětadvacetiletý při svých devětašedesáti kilech váhy sám odnášel gotickou desku Mistra Theodorika z kaple sv. Kříže na Karlštejně. Nejobtížnější byl sestup po vysokých schodech vedoucích na hradní nádvoří, ale Mistra jsem i silou vůle donesl v pořádku až k místu, kam mohlo zajet nákladní auto. Snad by na mě mohl být Karel IV. pyšný, nejspíš se však i s Theodorikem obracel v hrobě strachy.

Nelehko mně bývalo i při stěhování Brandlových a Škrétových prací z kostelů nebo při vynášení soch po schodech v pražském Belvedéru. K nezapomenutelnému zážitku doslova nejtěžšího kalibru patří bezesporu i důvěrnější seznámení se s Moorovou bronzovou plastikou.

Práce s výtvarným uměním mě bavila a dodnes vzpomínám na instalaci Dvoubarevné fugy a dalších pláten Františka Kupky či obrazů surrealistů v Městské knihovně. Neopakovatelnými zážitky byly pohledy na práce francouzských impresionistů osvětlené sluncem na dvoře Šternberského paláce, seznámení se s Janem Zrzavým, sedícím jako pohádkový dědeček ve svém křesle s typickou čepičkou na hlavě, nebo možnost procházet se nikým nerušený jeho právě nainstalovanou soubornou výstavou v paláci Kinských, podobně jako Dubuffetovou výstavou ve Valdštejnské jízdárně či výstavou Mikoláše Alše v Jízdárně Pražského hradu.

Nezapomenutelné jsou i často smíšené pocity, když jsem se účastnil rozmísťování obrazů před jejich instalací. S ředitelem Národní galerie v Praze Jiřím Kotalíkem to nebývalo ani lehké ani jednoduché, protože se obrazy posunovaly, prohazovaly se tematicky i formátově, vyřazovaly se a zase braly na milost, aby se vyměnily za jiné z vedlejších kójí, vracely se na původní místo, přenášely k jiným stěnám, odnášely do depozitáře a zase se přinášely zpět, aby některé definitivně zůstaly odložené stranou. Zdálo se mně to nepromyšlené a chaotické, ale časem jsem pochopil, že pro rozmístění výtvarných prací platí logická pravidla, která není vždy snadné dodržet v konkrétním prostoru. Přirozeně nastávaly i chvíle, kdy se zdálo, že možnosti jsou vyčerpané a rozmísťování se zaseklo. Párkrát mě napadlo vstoupit do napjatého ticha s návrhem a potěšilo mě, pokud se to ukázalo jako přijatelné řešení. Když jsem mnohem později sám instaloval výstavy, byl jsem vděčný za absolvování praktické Kotalíkovské školy.

Vybavuje se mně ještě jedna zajímavá vzpomínka na instalování výstavy. V tak zvaných „normalizačních“ sedmdesátých letech dostal sympatický zástupce ředitele Národní galerie v Praze Jiří Mašín nelehký úkol představit „angažované“ české výtvarné umění s důrazem na sociální motivy a prezentovat zejména socialistický realismus, tedy horníky v dolech, hutníky v hutích, zedníky na stavbách, zemědělce na polích, pohraničníky na hranicích, brigádníky na brigádách, průvod na První máj s pionýry a svazáky ve stejnokrojích či šťastnou rodinu na nedělní procházce.

Zbyněk Semerák: Dvě kurtizány, 1991
tempera, papír, 51 × 33 cm

František Fait: Průchod Suvorovova vojska Stodem, 1983
olej, sololit, 43 × 89 cm

Mašín měl rozum i odvahu a vybral i pár obrazů nadaných autorů. Ti nenadaní se chodili dívat na průběh instalace, stěžovali si na Mašínův výběr a dila přišel cenzurovat i vůdčí normalizátor ze svazu výtvarníků, od pohledu ušmudlaný arogantní nýmand, který si byl vědom své moci.

Nešlo neslyšet emotivní Mašínovu obhajobu kritizovaných prací a některých zastoupených autorů. Nakonec rozzlobeně řekl, že opravdu neví, co jiného vystavit a znechuceně odešel. Rozlíčený normalizátor okamžitě volal Kotalíkovi, který mu příchodem do půl hodiny opět posílil sebevědomí a svou autoritou a kompromisem ho uklidnil. Až mnohem později mě napadlo, že pokud tehdy šlo o taktiku jak vzdorovat blbcům, sehráli to ředitel a jeho zástupce perfektně.

Nezatížen vědomostmi historiků umění jsem si zpočátku dopřával možnost vnímat každé dílo pocitově a očima náhodného diváka. S postupně nabývanými vědomostmi a s poznáním však kupodivu diváckých požitků přibývalo, protože se mně otevřely dosud utajené světy třeba kubismu či expresionismu. A také jsem si pro sebe objevil nevystavovaná, ale v depozitářích ukrytá díla, která se podařilo nakoupit v politicky volnějším šedesátých letech. Při odchodu z Národní galerie jsem si nedokázal najít cestu snad jen ke konjunkturálním paskvilům onoho socialistického realismu.

Autoportrét celníka Rousseaua mně byl blízký a srozumitelný od prvního setkání. Stejně jako tvorba osobitého herce Josefa Hlinomaze, také tehdy vnímaná jako naivní umění, kterou pro mě objevila výstava na zámku Hluboká. V atmosféře strachu, obav a lámání charakterů nebylo příliš místa pro poetiku a smích, ale mezi Hlinomazovými obrazy plnými vtipu, absurdity a poetiky mně bylo jako v jiném světě. Obdivoval jsem autorovy nápady, potěšilo mě jeho vidění světa i výtvarné vyjádření a byl jsem nadšený hesly na obrázcích Za konečné nekonečno nebo Za nekonečné konečno. Jasnou narážkou na tak zvaný „vědecký komunismus“ byl pro mě nápis Jsem proti vědeckým kurvám. Kdo by si tehdy pomyslel, že na produkci těch „vědeckých k...“ naváže v překvapivém množství dvacet let nato i nastoupivší kapitalismus a Hlinomazovo nadčasové dílo budu vnímat jako aktuální celý život. Jen doufám, že ten obrázek neskončil u nějaké té „vědecké k...“.

V osmdesátých letech jsem byl už jako historik a etnograf nestraník s určitými problémy tolerovaný v Ústavu etnografie a folkloristiky. V návaznosti na diplomovou a později doktorskou a kandidátskou práci jsem se zajímal o společenský a kulturní život vesnice i po roce 1948 a dokonce jsem mohl jednou ročně vyjždět na týdenní terénní výzkum. Na podzim roku 1985 jsem si výzkum v západních Čechách zpestřil prvními návštěvami víceméně utajených venkovských autorů neprofesionální výtvarné tvorby s představou, že hledané tvůrce naivního umění budu v zapadlých vesničkách sbírat jako houby po dešti...

Na premiérovou pěší cestu po venkově za naivním uměním vzpomínám s určitou nostalgií a vděkem dodnes, protože šlo zároveň o nezbytné absolvování cesty od naivity k realitě. První kroky mě vedly k samotářsky žijícímu traktoristovi Františku Faitovi, který mě pozval do jediné kamínky vytápěné obytné místnosti a při vaření čaje naplnil místnost dvěma desítkami svých olejomalb krajín. Bylo jasné, že jsem se svou touhou po naivním umění na špatné adrese, ale to už autor nadšeně listoval v několika monografiích krajinářů přelomu 19. a 20. století a bouchal rukou do jednotlivých stránek: „Podívejte se, to je nádhera... ale já je rozhodně nechci napodobovat, ani bych to nesvedl, maluju, jak to vidím já... ale kam já se hrabu na ty mistry!“

Skromný autor se vzápětí pochlubil, že mu vystavili jeho krajiny v kulturním domě v nedalekém městečku. „Lidem se výstava docela líbila,“ pokyvoval pan Fait hlavou. „Ale jednomu plátnu se lidi smáli a přitom jsem se na něj chystal tak dlouho a dal si s ním tolik práce,“ přehraboval se v hromadě obrazů, až jeden vytáhl. „To je Průchod Suvorovova vojska Stodem a namaloval jsem ho tak, jak si představuju,

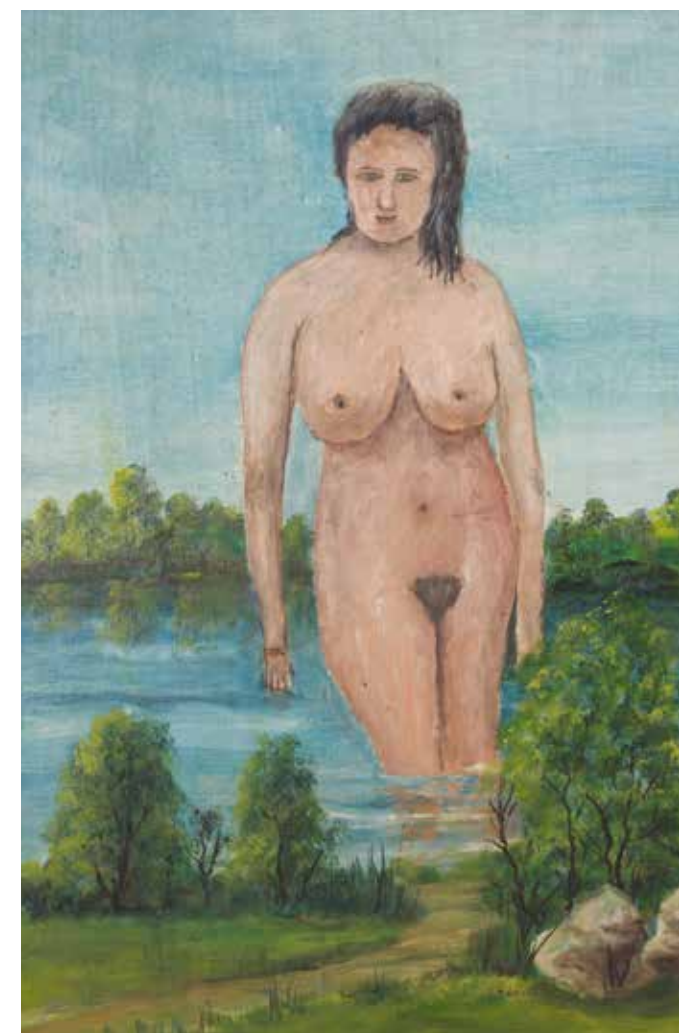
že to muselo proběhnout včetně drobných detailů“. Ve Faitově tvorbě šlo o ojedinělý počín, ale námět i jeho zpracování se mně líbily a při následné návštěvě jsem obraz od překvapeného autora koupil. Možná i můj zájem mu dodal odvahu splnit si další sen a během mé třetí návštěvy se pochlubil motivem pražské defenestrace v roce 1618 s tím, že se chystá namalovat popravu českých pánů. Tu sice již nestihl, ale po pádu komunistů jsem k mé radosti já stihl pro malování doslova zapáleného traktoristu natočit do pořadu Vesnické lelkování z cyklu České televize *Náš venkov*.

Natočit se později podařilo i vyučeného tesaře Martina Anderleho, který si první sošku indiánského náčelníka Vinnetoua udělal v šedesátých letech po zhlédnutí filmu Poklad na Stříbrném jezeře. V následujících letech se obklopil drobnými figurami Libuše, Koziny, Kubaty, řemeslníků nebo rolníků na poli. Zručně s cizelérskou precizností zachycoval život kolem sebe z dob svého mládí jako vzpomínku pro budoucí generace. Sobě pro potěšení vytvořil vodního mužíka, který se zpracováním i barevností odlišoval od ostatní tvorby, ale s pobavením ho oželel pro radost druhého. Mnohé z jeho sošek jsou našťastí dodnes k vidění v Postřekově.

Další z navštívených autorů byl Gabriel Kreutz, který patřil k vesnickým všemělníkům. Dokázal vyřezat hodiny kukačky, Krista na kříži nebo potěšit nimrody žádanými kýčovitými loveckými motivy snad v jakémkoliv materiálu. Nepočtené malířské pokusy příliš nevybočovaly z autorovy tvorby, ale koupil dvou malých obrázků jsem potěšil nás oba.

První návštěva řezbáře Václava Kašpara patří k těm, které na mě zapůsobily nejvíc. V nevelké vesnici jsem u vitálního důchodce obdivoval stodolu plnou plastik a snažil se zapamatovat si co nejvíc ze zasvěceného komentáře nadaného tvůrce. Nesplnil se mu sen žít se jako sochař, ale na základě dobré orientace ve vývoji moderního výtvarného umění mnohé jeho v ústraní vytvořené práce snesly nejprísnejší profesionální měřítka.

Jako žertovná historka se jeví vzpomínka na sedmdesátiletého Josefa Pšajdla, který žil se svou ženou v jediné vytápěné místnosti stoleté chalupy, kde se mísila vůně vařeného jídla a malířských barev na zasychajících krajinkách. Na otázku, jestli neví o někom, kdo jako on také maluje z radosti, jen zakroutil hlavou, ale jakmile jsem si od něho koupil dva obrázky na sololitu, rozpovídal se. Přiznal, že jeho mladší soused ho s vidinou zisku začal napodobovat a prý ho lidé chválí, že má obrázky barevnější. Souseda jsem navštívil, ale kýčovitě napodobeniny nestály ani za pohled. Vrátil jsem se k panu Pšajdlovi s tím, že jeho obrázky se mně líbí mnohem víc. Jeho nedůvěřivý pohled se změnil ve spokojený úsměv až ve chvíli, když jsem si koupil třetí obrázek s názvem *Víla*.

Josef Pšajdl: Vodní víla, 1992
olej, sololit, 49 × 33 cm

Josef Chwala: Ženský akt, 70. léta 20. století
dřevo, v. 20 cm

S každou novou návštěvou neznámého neprofesionálního autora jsem si při prohlídce jeho tvorby stále jasněji uvědomoval, že mé první kroky za spontánním uměním jsou rozpačité. Když se mně konečně poštěstilo stát tváří v tvář hledanému autorovi, bylo ještě hůř, protože jsem nedokázal v nastalé situaci správně zareagovat. Z návštěvy prachatického samorostlého řezbáře Josefa Chwaly jsem si totiž odnesl jen vzpomínku na nepřilíhově hovorného vyhasínajícího člověka žijícího v chudobě v ponuré, téměř prázdné místnosti, na jejíž jedné stěně mezi pavučinami visely dva malé poničené reliéfy. Můj pobyt u výjimečné tvůrčí osobnosti byl velmi krátký, ale smutek z něho přetrvával léta. Marně jsem si později vyčítal nezáměr o dostupné práce. Následné pokusy o kontakt přinesly už jen smutné informace o konci osamělého života.

V roce 2011 se podařilo sestříhat třicetiminutové vzpomínání pamětníků na Josefa Chwala včetně jeho archivního záznamu. Doufal jsem, že tím po desetiletích snad konečně odezní zvláštní pocit čehosi nedokonaného, který jsem měl od našeho setkání. A stalo se, že po zhlédnutí filmu všemi, kteří se podíleli na natáčení, jsem

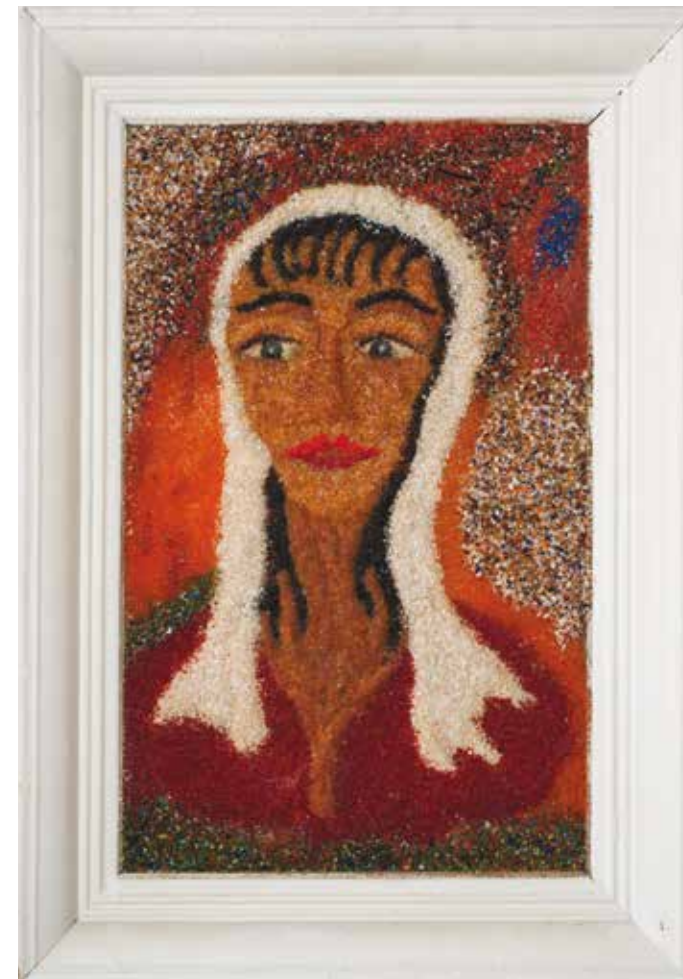
k mému velkému překvapení dostal od jednoho z nich Chwalův malý ženský akt. Letitý pocit smutku jako by rázem odezněl a nahradila ho osvobozující radost — takže, děkuji, pane Chwalo.

Osobně i z hlediska pohledu na spontánní tvůrce bylo pro mě velmi důležité seznámení se s Rudolfem Dzurkem v Úštěku, kde žil se ženou, s jejich dvojčaty a se svými osobitými obrazy z drčeného skla. Sprátelili jsme se především po revoluci, kdy nás spojovalo i oddělení od synů po nezdařených manželstvích. Rudovy obrazy snů, fantazie, vzpomínek a pohledů na svět, trpělivě vysypávané skleněnou drtí do lepidla na skle, byly pro mě při každé návštěvě velkým zážitkem. O to víc, když byly doprovázeny autorovým komentářem.

Dzurkova pestrobarevná skleněná sdělení se stala součástí jeho života a nebylo snadné je od něho získat. Byl velmi pracovitý a dokázal se dobře žít jinak než prodejem svých obrazů. Ke každému měl silný vztah a vzpomínal i na ty, které už neměl. Nikdy neodpustil dříve blízkým lidem, kteří mu zapůjčená díla nevrátili s tím, že jim je údajně daroval. Neznám obraz, který by Ruda neudělal z vnitřní potřeby a pro své potěšení, rozhodně je nevytvářel kvůli prodeji. Víím, že nemálo obrázků rozdál a jednou za čas prodal nějaký, ke kterému tolik nepřilnul.

U Rudy jsem býval poměrně často a sám jsem byl svědkem toho, jak už „proslulý Rom“ chtěl od koupěchtivé návštěvy za obraz záměrně přemrštěnou částku. Důvodů bylo několik. Především se v zásadě nerad vzdával svých obrázků a doufal, že zájemce cena odradí. Zároveň chtěl zjistit, do jaké míry či ceny si kupující jeho obrazu váží. Setkal se už s tím, že jím darovaný obrázek majitel obratem výhodně prodal, vysoká cena měla proto i podstatně omezit možné překupnictví. A samozřejmě mu cena měla podle jeho představ adekvátně nahradit ztrátu obrazu, o kterém věděl, že ho neudělá podruhé.

Rudolf Dzurko: Sobí žena, 70. léta 20. století
drčené sklo na skle, 49 × 31 cm

Při jedné z mých návštěv už v Praze, kam se přestěhoval po rozvodu bez dětí, přišla také řeč na peníze, které nutně a hlavně rychle potřeboval pro právníka. Částka převyšovala mé možnosti, ale protože jsem si byl jistý, že Ruda peníze brzy splatí, požádal jsem o pomoc mé rodiče a peníze donesl. Jenomže Ruda míval svou hlavu a nebylo to s ním snadné, i když mu člověk pomáhal. Rozhodl se, že nebude dlužníkem a dal mně do ruky obrázek s názvem *Sobí žena*. Rodiče se hodně divili, co jsem jim místo peněz s nadšením přivezl. Díky jejich pochopení jsem ten den nabyt přesvědčení, že jsem opravdový sběratel. Sice nemajetný a vlastně zadlužený, ale rozhodnutý vydat se už trvale a neúnavně objevovat pro sebe i pro druhé spontánní tvorbu autentických samouků.

Návštěvy vesnických neškolených tvůrců a několika městských do naivního umění se stylizujících autorů mně umožnily uvědomit si, co vlastně v tvorbě laiků hledám, co se mně z neprofesionální výtvarné tvorby líbí a co mě oslovuje. Praktická škola života mně také průběžně pomáhala rozpoznávat, co a proč mohu považovat za naivní umění.

Na počátku devadesátých let jsem po pádu totality ve dvaačtyřiceti letech našel odvahu opustit kariéru vědeckého pracovníka a plně se začít věnovat psaní scénářů, pohádek, povídek, divadelních her a režii. Vznikla Poetická galerie, jejíž činností jsem chtěl různými způsoby připomínat lidem poetiku života. Riskantní životní sázka našťestí vyšla, Česká televize natočila tři mé pohádky a já pro ni začal točit autorské dokumenty, ve kterých se mně podařilo zviditelnit i výtvarnou tvorbu několika objevených osobností. Našetřené peníze umožnily, že v produkci Poetické galerie začaly vznikat medailonky o životě a tvorbě neškolených autorů.

Tak jako kdysi Hlinomazovy obrazy také postupně objevování svérázní tvůrce a jejich výtvarná díla mně dávali sílu i po tzv. sametové revoluci, kdy se ve společnosti morálně narušené odmítnutým „reálným socialismem“ stále víc prosazovali nepovolání a nekompetentní chamtivci, kdy znetvořená demokracie umožnila vládu bezpráví a korupce, kdy se znechucení obyčejní lidé utíkali ke spotřebnímu způsobu života.

Návštěvy žijících autorů jsem nikdy nevnímal jako útky z reality, byly pro mě dalšími pobyty v ráji a jejich tvorba balzámem pro smutnické duše. S každým pohledem na obdivuhodná poetická díla jsem čerpal pozitivní energii a objevoval nové světy. Obrazy Františka Mottla a Ludmily Persanové mě dokonce inspirovaly k napsání pohádek.

V písemném styku i při první návštěvě u autora či autorky jsem vždy zdůrazňoval, že neobchoduji s výtvarným uměním, že se žívím jako režisér a scenárista a věnuji se tvorbě laiků jako koníčku. Možná i proto, že jsem občas spíš symbolicky finančně vypomohl, zažil jsem i nedorozumění s autorkou, která můj zájem o její tvorbu začala vnímat jako zdroj finančních prostředků. Poučil jsem se, že být byt skromně velkorysý není tak snadné, jak se může zdát na první pohled. Pokud jsem však zjistil, že životní podmínky navštěvovaných tvůrců jsou tristní, i při mých omezených finančních možnostech nešlo nestát se jejich skromným sponzorem. Naštěstí jsem byl za takový skutek potrestán jen dvakrát, ale pokaždé mně z toho bylo smutno.

Při první návštěvě stálé instalace naivního umění v Severočeské galerii výtvarného umění v Litoměřicích mně nakupené obrazy ve třech řadách nad sebou připomínaly kabinet kuriozit 19. století. Nové vedení galerie mělo zájem dál se věnovat sbírkové činnosti i prezentaci neprofesionální výtvarné tvorby, v mnohém jsme postupně nacházeli společnou řeč včetně snahy zviditelnit litoměřickou galerii a vzájemně výhodná spolupráce přinášela většinou jen radost a uspokojení.

Nákupem a dary i od Poetické galerie (Milada Persanová, František Mottl, Josef Raiman, Josef Pšajdl) se litoměřická kolekce průběžně doplňovala a rozšiřovala o další autory. Společným úsilím se podařilo nově instalovat a později aktuálně reinstalovat stálou expozici spontánní tvorby a uspořádat několik velkých výstav. Pro mě nemalé náklady při vzniku medailonků vedly k dohodě se Severočeskou galerií výtvarného umění v Litoměřicích a filmy vznikaly dál většinou ve společné produkci. Nově i v medailoncích o již nežijících autorech jsme se snažili zmapovat jejich dochovanou a dostupnou, někdy po republice velmi rozptýlenou tvorbu a zachytit alespoň vzpomínky jejich rodiny a přátel na ně.

Musím přiznat, že jsem si při toulkách za tvorbou laiků zcela dobrovolně a spontánně přisvojil úlohu jakéhosi vyslance litoměřické galerie. Každému navštívenému autorovi jsem podal základní údaje o ní a přimlouval se za prodej či darování výtvarných prací do její sbírky. Potěšení z návštěv jsem měl dvojnásobné, když se podařilo, že autoři byli svou tvorbou brzy nově, či lépe než dosud zastoupeni v litoměřické galerii a jejich práce byly případně začleněny do stálé expozice.

Natočení medailonku jsem nikdy nedával do souvislosti se zájmy sběratele. Při předávání hotového filmu jsem zdůrazňoval, že byl natočený především z radosti a později i za finanční podpory Severočeské galerie výtvarného umění v Litoměřicích. O mém zájmu získat obrázky nebo plastiky jsem se v několika případech zmínil dokonce až po letech.

V roce 1994 se Slovenská národná galéria v Bratislavě rozhodla navázat na normalizací udušené trienále naivního umění a hledala, kdo by byl ochoten zajistit české zastoupení. Shodou okolností se dostala až ke mně. Nepovažoval jsem se za povolaného, ale z reálné obavy, že v Bratislavě nebudou autoři z České republiky reprezentováni, přikývl jsem ke spolupráci a připravil a spolufinancoval českou národní kolekci na Insitě 1994. Přes mé omezené možnosti spolupráce pokračovala včetně autorských výstav i na Insitě 1997, Insitě 2000 a Insitě 2004. Cenzura jednoho mého textu v katalogu, vzrůstající obava, že je Insita využívána ke komerčním zájmům jednotlivců a neseriózní jednání organizátorky nakonec potlačily motivaci k další spolupráci, kterou jsem ukončil.

Za tvůrci spontánní tvorby jsem během patnácti let po roce 1990 najel v Čechách a na Moravě desetitisíce kilometrů. Považuji za velké štěstí, že jsem mohl točit s Cecilíí Markovou, Miladou Persanovou, Františkem Sunkem, Václavem Kašparem, Martinem Anderlem, Františkem Faitem, Miladou Šeršeňovou, Janou Holubovou, Rudolfem Dzurkem, Zbyněkem Semerákem, Jiřinou Andrlíkovou, Františkem Mottlem, Jiřím Antošem, Marií Knápkovou, Miloslavou Šenfelderovou, Janem Kučerou, Miladou Matoušovou, Václavem Syrovým, Jaroslavem Urbanem, Oldřichem Vránou, Ladislavem Frélichem a dalšími.

Cesty v sobě skrývaly určité dobrodružství a především napětí, jak realita naplní očekávání. Nejvíce jsem se těšil na rozhovor s autory, případně s těmi, kdo na ně vzpomínali, a v souvislosti s dochovanou tvorbou jsem už při první návštěvě na místě přemýšlel s kým, kdy a jak by se dal nejlépe natočit autorský medailonek. A vzhledem k většinou pokročilému věku tvůrců co nejdříve. Nebýval to problém díky pochopení syna Aleše, který si vydělal při svém pobytu v USA na kvalitní kameru a točil pro mě dokumenty pro Českou televizi. I tak se, bohužel, nestihlo natočit všechny, kteří by si medailonek nepochybně zasloužili.

Vzpomínek z cest je hodně. V souvislosti s Františkem Sunkem se mně vybavuje i jedna zvláštní. To když jsem ho vezl na Zbraslav, kde jsme se marně pokusili za asistence policie získat pro něj zpět jeho obrázek od bývalé družky.

Cecilie Marková: Krajina, 1969
olej, sololit, 32 × 53 cm

Sunek byl i od pohledu podivín a navštívit ho nebylo snadné, přestože bydlel v Praze na dohled od Národního divadla. Pokud se nevyhříval v parku na lavičce na slunci, trvalo dlouho, než zareagoval na bouchání na dveře v přízemí pavlačového domu. Už při první návštěvě jsem zjistil, že žije v otřesných životních podmínkách prakticky v brlohu ze starých dek a různých hadrů. Nevytápěnou zatuchlou velkou místnost bez elektřiny a vody téměř ke stropu plnou harampádí a obnošeného šatstva po zesnulých pečlivě zamykal stejně jako místnost s obrazy se vstupem ze dvorku, kde měl také záchod.

Sunek byl téměř bez finančních prostředků a žil v naprosté chudobě. Během mých návštěv v průběhu dvou let jsem se mu snažil život alespoň malinko zpříjemnit, třeba jen pozváním na jídlo do nedařlého bufetu. Naštěstí pro něj vnímal realitu v nezbytné míře pro přežití, naplno však žil ve svém niterném světě. V tom měl v různých kombinacích poskládané útržky vzpomínek na mládí, vysněné i skutečné příběhy z různých období svého života, občas se zřetelnými stopami jeho představ, přání a tužeb. Vše se Sunkovi setkávalo a propojovalo v jeho obrazech malovaných na překližky s nalepeným plátnem různého původu, třeba i se záclonou. Ze svých obrazů měl upřímnou radost, byl na ně velmi hrdý a věřil, že mají velkou hodnotu. Můj zájem o něj a jeho tvorbu ho těšil, při mé třetí návštěvě mně prodal první obraz a později souhlasil s natáčením. Sunkovo tragické úmrtí zapříčinilo, že už se nestihl podívat na dokončený medailonek. A možná je lepší nevědět, jak a kde skončila většina jeho obrazů.

Nezapomenutelné zážitky nabízely pobyty u paní Cecilie Markové. Křehká až éterická, vnitřně vyrovnaná bytost působila jako návštěva z jiné planety. I přes pokročilý věk a zdravotní komplikace si udržovala duševní svěžest a chuť malovat. Při jedné z mých návštěv jsem při pohledu na její zamilovaný obraz *Pán světů* pronesl nahlas obavu, aby se jednou neztratil a dodal jsem, že by měl zůstat navždy dostupný veřejnosti, nejlépe v Severočeské galerii výtvarného umění v Litoměřicích. V návaznosti i na naši korespondenci se pak autorka rozhodla darovat *Pána světů* do litoměřické galerie a poslední léta života se doma spokojila s jeho barevnou reprodukcí.

S paní Markovou jsem si léta psal a věděla, že mám zájem o její tvorbu, ale obrázky, které jí visely doma, měla už rozdělené mezi příbuzné. Při jedné z mých návštěv mě proto mile překvapila nabídkou nevelkého oleje, jenomže mé peníze rezolutně odmítla. Chvilí jsme se přetahovali, až nakonec peníze s rozpaky přijala s rozhodnutím, že je věnuje na dobročinné účely. Při mé poslední návštěvě mně velkoryse darovala několik kreseb, pár sešitů s prvními tvůrčími pokusy a knihy s mediální tematikou. Vše se stalo výjimečnou součástí sbírky Poetické galerie.

Málokterý autor měl ke svým pracím vztah jako Zbyněk Semerák. Seznámil jsem se s ním v roce 1991, kdy jsem zajel do Šumperka na VIII. národní výstavu neprofesionální výtvarné tvorby AMO. Jeho tvorba mě okouzila a před odjezdem jsem se zeptal, jestli by nenašel nějakou temperu, kterou by oželel a prodal mně ji. Zbyněk dlouho se zjevným zalíbením listoval v několika deskách s temperami, těšil se pohledem na ně a místností se ozýval jeho monotónní hlas: „Ten ne... ten ne... ten taky ne...“ Poté, co jeho ne zaznělo snad postě, vytáhl velkou temperu a řekl: „Tak snad ten Únos Evropy, to je jedna z mých nejmilejších, ale poslali mně to poštou z výstavy přeložené a od té doby se na to nemůžu ani podívat, protože už na tom vidím, jen jak to poničili.“

Naprostou většinu velkých temper nechťel Zbyněk ani dát z ruky, natož je prodat. V době, kdy už žil bez maminky a byl navíc velmi oslabený nemocí, půjčil větší množství nejoblíbenějších velkých temper na výstavu do zahraničí. Netušil, že se je tam chystá organizátorka výstavy nabídnout k prodeji.

Zbyněk Semerák: Únos Európy, 1983
tempera, papír, 40 × 33 cm

Zbyňkovu sestru a jejího manžela neseriózní jednání šokovalo, včas zasáhli a rozhodli se, že s paní N nebudou spolupracovat. Při záruce sepsání regulérní výpůjční smlouvy na mou přímlovu tempery odešly na výstavu a Zbyněk se z nich mohl po skončení výstavy dál radovat.

Zbyňka těšila pozitivní odezva na jeho práci. Když se podařilo domluvit spolupráci s atraktivně umístěnou pražskou Galerii Ledeburské zahrady, souhlasil s podmínkou nájemce, že výstava musí být prodejní a vybral za mé asistence bez jakéhokoliv problému většinou menší tempery, které mu nepřiřostly k srdci. Seznam vystavených prací s uvedenými cenami byl na výstavě k dispozici, pár se jich prodalo a Zbyněk si za utržené peníze zaplatil zájezd do Vídně. A mně bylo dopřáno užít si v telefonu hysterickou výčitku paní N, že jsem nekontaktoval jí doporučenou galerii a bráním komisnímu prodeji Semerákových prací...

S předčasnou Zbyňkovou smrtí jsem se vyrovnával dlouho. Po roce 1991 jsem za ním jezdil i dvakrát do roka a spřátelili jsme se také díky společnému smyslu pro humor, který třeba jen naznačený či utajený včleňoval do svých temper a kreseb. Zbyněk se mně při každé návštěvě rád pochlubil novými pracemi, ale nakonec vždy s potěšením a k mé velké radosti prolistoval všechny uložené tempery a kresby. Pokud se mně podařilo odhalit dříve nerozpoznaný či nově namalovaný humorný jinotajný detail, jinak introvertní a spíš posmutnělý Zbyněk se pokaždé spokojeně a šťastně nahlas rozesmál.

Humoru a ironie je ve spontánní tvorbě jako šafránu. Když jsme se synem Alešem točili medailonek s Františkem Mottlem, nešlo přehlédnout příznaky jeho postupující nemoci. Autor si uvědomoval, že už není v dobré kondici a především při malování nastaly velmi smutné chvíle. Pár minut nato však dokázal

atmosféru uvolnit a rozesmál nás k obrázku se vážící veselou příhodou z mládí, což se naštěstí podařilo natočit. V paměti jsem si ho uchoval doširoka se směřjícího nad obrázkem s nápisem Nepij nikdy vodu.

Různé potouchlosti a drobné veselé příhody dokázal vykouzlit při své práci se dřevem také Jan Kučera. Některé se staly i součástí betlému o více než sto figurách. „To je všechno ze života, jak jsem to viděl a zažil na vesnici jako malej kluk,“ usmíval se, když jsem obdivoval vyřezané a pomalované figury, ale i drobné lidské a zvířecí příběhy, které do dění zakomponoval. Věřil jsem mu to i tehdy, když mně daroval několik originálních kreslených vtipů vycházejících z absurdních situací.

František Mottl: Nepij nikdy vodu, 80. léta 20. století
tempera, lepenka, 32 × 32 cm

Jan Kučera: Muž za rohem, počátek 80. let 20. století
pero, tuš, papír, 12 × 17 cm

Autor, který i po svém odchodu dokáže rozesmát, je také Jiří Antoš. Když na počátku devadesátých let začal jako šestašedesátiletý malovat, netušil, že namaluje na odřezky sololitu, lepenky a kartonu za tři roky třicet devět obrazů. Říkával, že je rozený malířský antitalent, ale malování jako by mu nabídlo druhý život a stalo se mu téměř posedlostí. V naprostém utajení před sousedy na vesnici namaloval celkem šedesát úsměvných obrazů s velmi originálními názvy jako *Lukrecia Borgia si s Maryšou vyměňuje travičské zkušenosti*, *Markytánky připravené pustit turistům žilou*, *Archeologové hledají u hradu Rábí ztracené Žižkovo oko* a další. Můj neutuchající zájem o jeho tvorbu ho nemálo překvapoval, ale zjevně těšil. Vedle obrázků je to i hadrová ucpávka komína a desítka dřevěných plastik, které umožňují vzpomínat na Jiřího Antoše bez smutku v duši.

Neprofesionální tvůrci jsou v mnoha ohledech zvláštní lidé a také díky své tvorbě vytvářejí osobité neopakovatelné prostředí, ve kterém žijí. Někteří se pak jen těžko loučí se svými pracemi. K paní Jiřině Andrlíkové jsem jezdil často, abych se znovu potěšil poetickou zahradou plnou jejích plastik, reliéfů a pomalovaných kamenů. Naštěstí jsem průběžně projevoval zájem o její práce, kterých si tolik necenila, takže během zhruba osmi let se mně podařilo získat odpovídající zastoupení reliéfů, dřevěných plastik i kamenných hlav.

Jako nedobytná tvrz mně, co by sběrateli, připadlo hájemství pana Jaroslava Urbana. Od první návštěvy, kdy jsem se s ním a s jeho tvorbou seznámil, měl jsem vyhlédnuté dvě z několika desítek dřevěných postav umístěných kolem jeho domku. Myslel jsem si, že posunutím ostatních soch by se případný úbytek ani nepoznal. Jenomže každá socha měla na dvorku a na zahradě své stálé místo, byla pevně zafixovaná a autor se každodenně ráno, v poledne a vpoledvečer s potěšením procházel mezi svou dřevěnou společností.

Věděl jsem, že pokud chci mít tvorbu pana Urbana zastoupenou ve sbírce, musím být opatrný. Zároveň bylo jasné, že nestačí zájem o koupi jen naznačovat, protože ho ještě nikdo nikdy o plastiku nepožádal. Ve vsi byl pro své výtvořky ze dřeva lidem přes dvacet let pro smích, občas se mu někdo pokusil některou sochu přes plot poškodit a můj zájem mu byl proto nepochopitelný a asi také podezřelý. Nezbyvalo mně, než být trpělivý. S ročními či dvouletými přestávkami jsem se u pana Urbana stavil na kus řeči, upřímně obdivoval přírůstky, v duchu si vybíral, co bych kromě vysněných plastik rád koupil a jako pokaždé odjížděl s prázdnou.

Jiřina Andrlíková: Hlava, 2008
kolorovaný kámen, 22 × 25 cm

Jaroslav Urban: Sv. Kazimír, 2011
borovice, v. 95 cm

Po třinácti letech jsem se konečně dočkal, když jsem šťastnou náhodou přijel na návštěvu den po dokončení sochy *sv. Kazimíra*, kterého autor oželel jen proto, že ho nestihl umístit mezi ostatní. Asi rok a půl po natočení medailonku o jeho galerii na dvorku pan Urban vymyslel jak zařídit, aby se vlk nažral a koza zůstala celá a já si konečně mohl odvézt vyhlédnuté sochy.

Na cestách mě potkala různá překvapení. Dvě se váží k tvorbě Josefa Šimerdy. Byl jsem nadšený, když se mně podařilo téměř detektivním pátráním najít v Karlových Varech člověka, který měl na půdě pět jeho olejů připravených ke spálení. Byl upřímně rád, že se jich zbavil a nevěřičně kroutil hlavou, když jsem mu s radostí platil hlavně za to, že obrazy nezničil.

Jako Alenka v říši divů jsem si připadal pro změnu já, když mně pár let poté na jiném místě Šimerdův pětadesátiletý syn Josef předvedl na jedné z otcem nesignovaných prací, jak bravurně dokáže napodobit jeho podpis. Šimerda uváděl na svých obrazech rok vzniku, ale na některých nebylo těžké rozpoznat, že data vzniku zmizela a na jejich místě či vedle se před podpisem Josefa Šimerdy objevila iniciála druhého synova jména. Varoval jsem hostitele před zásahy do otcových obrazů a upozornil, že díla mají větší cenu s datací a především s originálním podpisem. Marnost mé snahy jsem si uvědomil, když se syn pochlubil, co vše prodal sběrateli naivního umění z Francie, který si rád koupil obrázky ne-

jen od otce, ale i ty signované domnělým pokračovatelem tradice. Při následné návštěvě jsem našel synův podpis i na dříve nesignovaném autoportrétu Šimerdy staršího. Jako doklad neobvyklého vztahu potomka k otcově tvorbě jsem za nemalé peníze koupil obraz s charakteristickým Šimerdovským rukopisem a se zjevným synovým výtvarným diletantským zásahem.

Nečekaný sled událostí jsem zažil na Moravě při snaze získat díla Emilie Valčíkové. U dcery jsem nepořídil, protože si maminciny tvorby velmi vážila, obrazy měla dopředu rozdělené vnoučatům a sama by si nějaké ráda prikoupila, kdyby byly k mání. Jednoho dne však přišel z Moravy dopis, abych co nejdříve přijel. Týden nato jsme se vydali s penězi a s velkou nadějí ke známé paní Emilie, která od ní před mnoha lety dostala několik obrázků. Cestou jsme nahlas přemýšleli, zda obrázky prodá, jestli k nim příliš nepřilnula a v duchu jsme doufali, že se podělíme. Po hodině jízdy jsme paní naštěstí zastihli doma, dostali jsme čaj, dámy si hezky popovídaly, a když přišla řeč na obrázky, z hostitelky vypadlo, že stály celou dobu za skříní a při nedávném úklidu syna skončily v kontejneru. V tu chvíli vzalo za své i celoživotní přátelství obou dam.

Pro kolekci Poetické galerie měla návštěva v autorčině rodné obci překvapivý závěr. Její dcera se již několikrát marně snažila od nedaleko bydlící sousedky koupit dva obrázky, které také kdysi dostala a s jistotou, že je alespoň uvidíme, zašly jsme ke vzdorující kamarádce. Ta při pohledu na lačného Pražá-

ka operativně obrázky ocenila na částku pokrývající stavbu nového plotu kolem jejího pozemku. Využil jsem překvapení mého doprovodu a bez smlouvání peníze vysázel na stůl. Cestou domů mně chvíli trvalo, než radost z koupě zvítězila nad smutkem v očích dcery paní Valčíkové, která vyšla naprázdno. A jak už to tak bývá, s jistotou obrázků v kufru auta mě před Prahou najednou napadlo, že sousedka nemusela mít tak velký pozemek...

Naprosto opačné překvapení jsem zažil při přípravě vzpomínkového filmu o životě a malířské tvorbě zesnulých manželů Marii a Martinovi Šítalových. O jejich obrazech v muzeích a galeriích jsem věděl, ale chtěl jsem natočit co nejvíc jejich dochovaných a dostupných prací. Když jsem se dopátral, kde by byla šance nalézt nějaké jejich obrázky v soukromých rukách, rozjel jsem se na místo s přáním alespoň se seznámit s někým, kdo by mohl na svéráznou dvojici zavzpomínat. Povedlo se to i se dvěma místními nadšenci, kteří zachránili desítky obdivuhodných obrazů před jejich zkázou na městské skládce. Medailonek s názvem *Malovaný svět manželů Šítalových* se pak natočil téměř sám a pod stejným názvem byla následně otevřena ve Velešíně expozice jejich tvorby.

U všech autorů neprofesionální spontánní tvorby jsem se setkal s neodolatelnou touhou tvořit třeba i navzdory posměchu, nepochopení, zdravotním problémům či všemožným komplikacím a překážkám. Pravděpodobně největší protivenství překonávala svérázná a velmi statečná Ludmila Šeršeňová. Prodělala přes deset operací, ale vždy se dokázala k malování vrátit, i když zpočátku sotva udržela štětec v nemocných prstech, nebo se nemohla posadit. Malování se jí proměnilo v živou vodu, ale s jejím užíváním to neměla snadné. Vzhledem k tomu, v co věřila, si lék zřejmě musela doslova vymodlit, protože malovala i přes striktní zákaz a odsuzování netolerantních bratří a sester ve víře. Kdo ví, jestli to nezpůsobil autorčin nejosobnější obrázek *Soukromí*, že její Bůh dovolil i to, abych zprostředkoval zastoupení Šeršeňové v Severočeské galerii výtvarného umění v Litoměřicích, kde se mohou z její tvorby těšit i další lidé. Takže se navzdory strachu a obavám možná ukázal její neviděný „Pán“ lidstějš, než lidé kolem ní.

Nezapomenutelné byly i návštěvy u Milady Persanové. Tato jemná a drobná paní malovala ráda už v dětství, ale jakmile se provdala, manžel pro její zálibu neměl ani trochu pochopení, protože, jak říkala, sám to nedokázal. Její chvíle přišla až v důchodu po rozvodu a jakoby si chtěla nahradit ztracená léta, pomalovala vše, co se jí podařilo získat. Když už nemohla kvůli nemocnému srdci z domu a neměla na co malovat, zabílila došlé pohlednice a vytvořila z nich malé vzpomínky na rodný kraj a šťastné dětství u babičky.

Během první návštěvy Jany Holubové jsem viděl jiný přístup partnera k přání manželky. Jana si sehnala hlínu, aby si během mateřské dovolené mohla splnit dětský sen modelovat a manžel jí v přístavku na zahradě postavil elektrickou pec. Vyučenou prodavačku zpočátku trápilo, že se jí figury hrouť a reliéfy praskají, ale časem se s tím vypořádala. Touha dát konkrétní podobu originálním představám pohádkových postav ježibaby, vodníka, hejkala, čerta či těhotného anděla ji pak zcela pohltila na desetiletí. Svou tvorbu dál rozvíjela, pustila se i do malby a její osmdesátiletá maminka Miloslava Šenfelderová jí začala chodit na hlínu. Nejdřív nesměle, ale potom několik let s ohromnou chutí vytvářela i ke svému údivu z hlíny osobité drobné figurky a betlémy, které dokázala oživit i trempem nebo kojící matkou na pařezu. S úbytkem sil po devadesátce si začala krátit čas i malováním.

Miloslava Šenfelderová: Kojící žena, 2007
kolorovaná pálená hlína, v. 13 cm

Milada Matoušová: Natáčení o mých goblénech, 2002
akvarel, papír, 37 × 51 cm

Zvláštní bylo natáčení s Miladou Matoušovou. Její matka i sestra mě shodně upozornily, že toho příliš nenamluví, ale byl jsem optimista a přijel s mnoha otázkami. Milada odpovědi nechala většinou na matce a sestře a pustila se do tkání. Prostě raději tkala nebo kreslila, než mluvila. Bylo třeba se pořádně dívat a zkusit nechat kresby a goblény hovořit za ni. Natáčení medailonku byl pro Miladu naštěstí nevšední zážitek, takže jsme si nakonec přece jen

trochu popovídali. Medailonek se Miladě líbil a díky tomu je v kolekci Poetické galerie i její kresba s názvem *Natáčení o mých goblénech*.

K Václavovi Syrovému jsem se po ročním plánování a předchozích dopisech vypravil rovnou se synem s kamerou a návštěva u něho patřila i z hlediska natáčení k nejnáročnější. Ve dvou místnostech jeho bytu bylo totiž sotva místo, aby člověk mohl projít od postele ke dveřím z bytu. Všude visely a ležely masky, reliéfy, sochy... Šlo sice o nejnepohodlnější natáčení, které jsme zažili, ale promarnil bych neopakovatelnou příležitost, kdybychom tehdy nepřijeli a neabsolvovali ho, kdybych pana Syrového nepoznal a nehovořil s ním, protože nedlouho po natáčení nečekaně zemřel.

S rozporuplnými pocity vzpomínám na návštěvy u Marie Knápkové, která už několik desetiletí před důchodem zobrazovala především dvě životní lásky. Železnici a Karla Gotta. Železnice jí vzala vnuka, a když dověkla přes metr vysokou podobiznu milovaného zpěváka po jeho koncertě až k němu do zákulisí, nedočkala se pochvaly od milovaného a také malujícího mistra. Nepřízně osudu brala sportovně a ani na jeden osvědčený námět nezanevřela. Za svým „Karlíkem“ se už nikdy nevypravila a spokojila se s mou pochvalou a dokonce s mým zvěčněním. Návštěvy u paní Knápkové mě nejvíc upozornily na problém, jak může někdo zvenčí bez zjevného úmyslu ovlivnit myšlení autora, který už má díky okolnímu světu z minulosti jisté povědomí o sobě a o své tvorbě.

Nejsmutnější chvíli jsem zažil při návštěvě paní Polanské. Příjemná, milá a hovorná autorka se ráda pochlubila snad stovkou obrazů. Jakmile jsem se zmínil o úmyslu natočit s ní medailonek, zesmutněla a sdělila mi, že si to manžel nepřeje. Na celou dobu návštěvy raději odešel z domu a z natáčení k mé velké lítosti navždy sešlo, protože paní Polanská manžela nepřežila. Jak rád bych tehdy oželel darovaný malý obrázek za jedinou hodinu natáčení.

Nejvíce zaskočený jsem se cítil v moravském rodišti Marie Janků. Když jsem poslal příbuzným medailonek o životě a tvorbě paní Janků, sdělil mně její syn, že se jistě domluvíme o prodeji obrázků. Po třech hodinách jízdy jsem se k mému překvapení dověděl, že si prodej rozmyslel a místo vysněného obrázku na celý život nabídl mně, v jídle střídmému téměř vegetariánovi, smažený řízek k nedělnímu obědu. Deset let poté mě však Morava pohostila jako už několikrát předtím mnou preferovanými lahůdkami, tentokrát v podobě tvorby Oldřicha Vrány a Ladislava Frélicha.

Největší zklamání mě čekalo pokaždé, když jsem přijel na neohlášenou návštěvu a s autorem už nebylo možné hovořit. Dodnes mě mrzí, že jsem s kamerou přijel pozdě za subtilním, usměvavým, ale jak se ukázalo také nevyléčitelně nemocným Stanislavem Zemánkem, který ve svém malování, ale především v zajímavé práci se dřevem našel novou životní náplň pár let před smrtí. Jeho *Panna Maria* a *Krásná Helena* zůstaly ve sbírce a možná i v dochované tvorbě osamocené.

Smutných návratů z cest bylo víc, protože se občas stalo, že se nepodařilo u příbuzných a známých najít po zesnulých autorech jediný obrázek či sošku. Nebo časem zmizely. Při první návštěvě dcery Jana Francla jsem obdivoval několik jeho reliéfů, zeptal jsem se na možnost koupě, ale nezbývalo než respektovat přání majitelky ponechat si na otce vzpomínku. Při následné návštěvě v souvislosti s chys-

Jan Franci: Madona s dítětem, 70. léta 20. století
kolorované lipové dřevo, v. 33 cm

taným medailonkem jsem u autorovy dcery našel jen holé zdi. Neochota na otce zavzpomínat a nesouhlas s natočením prodaných reliéfů u nového majitele rozhodly, že se muselo natáčení odsunout na neurčito. Snaha nevzdat to mě ještě několikrát přivedla do míst, kde trávil pan Franci poslední léta života, ale nenarazil jsem na žádné jeho práce. Až náhodou při zajišťování natáčení dokumentu o farmářích jsem si u jednoho z nich všiml poničené Francovy *Madony*. Naštěstí souhlasil s její výměnou za novou sošku sv. Jana Nepomuckého od jiného autora, která mohla *Madonu* nahradit ve štítu domu.

Ze všech autorů jsem zřejmě nejvíce překvapil Slavomila Zemana. Už jako majitel jeho dvou obrázků s motivy života v minulosti jsem si při své třetí cestě za ním dlouho nemohl vybrat z namalovaných pohádkových motivů. Nakonec jsem od něho odjížděl s rozměrným obrazem náhodně objeveným za skříní, na kterém díky fantazii zobrazil noční boj Rudoarmějců s Němci v roce 1945.

Vdově po Josefu Raimanovi se podařilo překvapit mě. Jednoho letního odpoledne jsem ji zastihl, jak v pohodě sedí s popíjejícím synem na zápraží domku, jehož jedna stěna byla plná manželových obrázků. Projevil jsem zájem o dva, ale když syn určil cenu, „aby bylo na nějakou tu lahvinku rumu“, využil jsem příležitost a rád připlatil na další lahve za obrázek pro litoměřickou galerii, kde nebyl Josef Raiman zastoupený. Zeptal jsem se paní Raimanové, jestli také nemaluje a ona mně nabídla obrázek *Senoseč*, kterým chtěla manželovi dokázat, že tak jako on umí ona také malovat. Neuměla, ale k jejímu i synovu překvapení mně vytvořená práce stála za ještě jeden rumový příplatek.

Překvapivé setkání s laickou tvorbou jsem zažil při listování hobby magazínem s názvem *Květy*, knihovna, který v osmdesátých letech dával dohromady můj otec. Po desetiletích jsem v číslech věnovaných koníčkům lidí s překvapením našel i několik tvůrců, kteří by si na rozdíl od jiných bývali zasloužili pozornost těch, kteří měli v oficiálních institucích neprofesionální

Slavomil Zeman: Noční boj Rudoarmějců s Němci, 1975
olej, sololit, 55 × 75 cm

tvorbu v popisu práce. V následujících měsících jsem byl alespoň trochu úspěšný. Jednoho letního dne jsem se vypravil s maminkou autem na výlet, což znamenalo na základě neověřených informací téměř detektivní metodou jít doslova po stopách Marcely Lavičkové, autorky nevšední textilní tvorby. Informace byly naštěstí pravdivé, našel jsem člověka, který autorku znal, a maminka se mnou sdílela radost, že má doma „pár obrázků“. Jakmile vzápětí uviděla poničený a rozkládající se vyšívaný obrázek, nemohla uvěřit, za co jsem utratil peníze. Když jsem později výšivku po částečném restaurování zarámovanou pod sklem pověsil v kuchyni, stala se i k její spokojenosti součástí našeho života.

Nečekané setkání s osobitou tvorbou anonyma mě čekalo uprostřed lesa při jedné výpravě na houby. V přístavku z tenkých kmínků s kůrou se třemi stěnami a se zřícenou půlkou střechy jsem si všiml na stěně přitlučeného, pomalovaného, potrohaného, promoklého a částečně se rozpadajícího kartonu. Na něm neškolenu rukou vytvořená vtipná situace tu musela být podle zrezlých hřebíků hodně dlouho. S pozhledáním matky přírody jsem napůl ve větru vlající karton pietně sundal, doma zrestauroval a zarámoval pod sklo. Když jsem k místu v lese zavítal po několika měsících, stěny byly už padlé, tak-

Anonym: Na rybě u hajného, nedatováno
olej, karton, 68 x 75 cm

Helena Jaurisová: Rusínské procesí, 1968
olej, sololit, 37,5 x 52,5 cm

že jsem dílko s osobitým humorem zřejmě zachránil před zničením doslova v hodině dvanácté a snad někoho obrázek ještě potěší.

Vytouženou radostnou sběratelskou chvilku jsem zažil na Praze 10 v později zrušené aukční síni, kde se prodávaly obrazy. Ze zvědavosti jsem listoval snad dvěma stovkami uložených obrazů a jako ve špatném filmu jsem v poslední hromadě na konci objevil velký a hlavně výjimečný obraz Václava Šilhána s názvem *Majka*. Byl tam jistě přes rok a prodavač mě lákal tvrzením, že jde zaručeně o dílo akademického malíře. Řekl jsem, že bych ho koupil, kdyby byl lacinější, prodavač nakoukl do papírů a nabídl třicetiprocentní slevu, jen aby se obrazu zbavil. Rád jsem mu vyšel vstříc. Doma jsem pak ke své radosti zjistil na rubu obrazu, že je ze sbírky zesnulého zástupce ředitele Národní galerie Jiřího Mašína. Kdo ví, co by mě čekalo za překvapení, kdybych se v té aukční síni stavil dřív.

V souvislosti s vytvářením kolekce spontánní tvorby jsem se občas setkal s velkorysostí především u žijících autorů, kteří mně vyšli vstříc s cenou, nebo jako Lída Penková darovali i své rozměrné práce. Potkala mě i „neautorská“ velkorysost. Syn Václava Beránka sice odmítl prodat jeden ze svých tří otcových obrazů s tím, že tatínek obrázky neprodával, ale po několika letech mně daroval obraz s podmínkou, že jej nikdy nesmím prodat. Vojtěchu Troupovi patří dík za to, že v souvislosti s přípravou první prezentace sbírky přenechal Poetické galerii jednu Chwalovu sošku. S vděčností vzpomínám i na dar docenta dr. Miroslava Jaurise, díky němuž může Poetická galerie připomínat také tvorbu jeho maminky Heleny.

Jen párkrát jsem si z cesty za obdivovanou tvorbou přivezl víc, než jsem chtěl. Šlo většinou o návraty z několika finančně náročnějších nákupů z pozůstalostí, ze kterých jsem si se získanými pracemi vezl domů i černé svědomí, že jsem utratil víc, než jsem si mohl dovolit. Tam, kde šlo o výjimečnou příležitost, nebo hrozila nenávratná ztráta, stálo však za hřích i to černé svědomí.

Od chvíle, kdy jsem se začal zajímat o spontánní výtvarnou tvorbu, která se mně zpočátku vešla pod název naivní umění, snažil jsem se o ní sehnat dostupnou literaturu. Publikace *Naivní umění v Československu* Arseny Pohribného a Štefana Tkáče byla kvůli emigraci prvního z autorů na indexu (později se mně podařilo koupit anglickou verzi v antikvariátu), takže zbývaly nemnohé dosažitelné texty v odborných časopisech a katalozích. Sehnat je v předinternetových Čechách nebylo snadné, protože některé katalogy nebyly k dispozici ani v knihovnách.

Vymezení bylo srozumitelné, ale jasnější pohled na to, co ještě je a co už není naivní umění, jsem získával postupně především kontakty s autory. Jsem vděčný za několik setkání s profesorem Arsenem Pohribným, na jehož doporučení jsem převzal vžitý úzus na západ od nás a jako „naivisty“ jsem napříště vnímal autory výtvarně se vědomě stylizující jako tvůrci naivního umění. Také má zásluhu na tom, že jsem stihl natočit medailonek o Cecilii Markové.

Inspirující pro mě byla setkání se sběratelem naivního umění profesorem MUDr. Antonem Kolářem, DrSc. Jeho kniha *Jak jsem poznával a sbíral naivní umění* nabízí vyhraněné názory a autentické údaje o autorech.

Zatímco pojmenování naivní umění vyvolalo od svého prvního použití četné více či méně neúspěšné pokusy nahradit ho výstižnějším názvem, nebylo sporu o tom, že jde o tvorbu vznikající z vnitřní potřeby člověka výtvarně se vyjádřit. Naivnímu umění dávají život lidé neškolení v oblasti výtvarného umění, kteří svou tvorbou vědomě nikoho nenapodobují a tvoří především sami pro sebe. Základní motivací jim není touha vystavovat v galeriích ani finanční zisk. Nevytvářejí záměrně umění a přirozeně nevědí, že jsou autory naivního umění. Svou tvorbu berou tak opravdově, že by jim to leckterý školený výtvarník mohl závidět.

Ladislav Frélich: Valašská madona, 2013
reliéf, latex, lipové dřevo, 43 × 86 cm

Tvůrci naivního umění se většinou začínají výtvarně realizovat až v pozdním věku. Práci se dřevem zvládají nejjednoduššími nástroji a malují tím, co je po ruce, i kdyby to měly být prsty a dlaně a doslova na vše, co je k dispozici, na zeď domu či místnosti, na nábytek, na dřevěnou desku nebo jen

na dřevěnou výplň skříně, na sololit, umakart, překližku, papír, lepenku, karton, na pohlednice, plátno, sklo, na kámen... Inspirací jim může být i předmět každodenní potřeby a díky obrazotvornosti dokážou zakomponovat do své tvorby i samorost.

Světlem výtvarného umění víceméně nedotčeným autorům při malování pramálo záleží na tom, zda zvládnou kompozici, perspektivu, skladbu barev, techniku, jestli je zobrazované souměřitelné velikostí. Jakkoliv třeba ani netuší význam slova kompozice, je až s podivem, jaký pro ni mají smysl a jak se dovedou srovnat s barvami. Malovali a malují prostě podle přirozeného citu. V jejich tvorbě není agresivní rafinovanost, kalkulující se vkusem možného kupce ani laciná podbízivost.

V naivní tvorbě jde nejčastěji o snahu až puntičkářsky realisticky zachytit obraz či myšlenku ze „vzpomínkového života“, nejednou s téměř pohádkovým „kouzlem zasnění a starožití“. Náměty mají obsah a množství poetiky v jediném obrázku je udivující. Obdobná témata u nejstarší generace tvůrců jsou dána podobnými prožitky, často nelehkým životním údělem a pohledem na svět.

Autoři naivního umění často svou tvorbu velmi emotivně prožívají. Nepoddávají se však extázi sebeuspokojení „akademického mistra“ z racionálně vykalkulované originality zobrazením něčeho „nějak“, jak to ještě nikoho jiného nenapadlo. Je samotné ohromí, když se dílo podaří, když namalují strom, který nevypadá víc jako keř, trávu zelenou, jak ji znají, když srozumitelně sdělí, co viděli, co pozorují, co zažili nebo prožívají, stejně jako když dokážou zachytit nemalou obrazotvornost. Pro jejich tvorbu je důležitý cit a láska. V obrazech jsou autoři celí, ať dětskou duší, pohledem „nevinného básníka“, zahleděného snílka, výjimečnou osobností či svým instinktem. Lze hovořit o návratu k tomu, co je přirozené v člověku a v jeho vztahu ke skutečnosti.

Naivní umění neexistuje samo o sobě, ale vždy v souvislosti se svým tvůrcem. Tím se nelze stát jen na základě racionální úvahy, promyšleného rozhodnutí, nebo programově, protože na počátku musí být vnitřní nutkání, touha výtvarně se projevit. Nejde pouze o koníček, který si amatér vědomě zakomponuje do života pro chvíli odpočinku. Naivní umění je výtvarně spontánně sdělená součást osobnosti

tvůrce s autentickým výtvarným projevem a časem se víceméně neměnicím osobitým rukopisem.

Během let ve mně sílil dojem, že největším nebezpečím světa naivního umění jsou lidé „zvenčí“, historici umění, překupníci, galeristé, nadšení příznivci a obdivovatelé, sběratelé. Právě díky nim se jen málokterý objevený autor nedostal do situace, kdy byl seznámen a konfrontován s názory širší veřejnosti. Kdy se musel vyrovnat s novými situace-

Milada Persanová: Zimní procházka, 80. léta 20. století
olej, sololit, 34 × 45 cm

Natálie Schmidtová: Přadlena, 50. léta 20. století
olej, papír, 24 × 33 cm

mi a pohledy, srovnat se s tím, že je jeho tvorba vnímána a hodnocena jako výtvarné dílo a on jako umělec. Ze zkušenosti vím, jakými úskalími si museli projít někteří tvůrci právě díky velkému a časem narůstajícímu zájmu především historiků umění a sběratelů, kteří jim narušovali jejich svět cizím pohledem, hodnocením, ale i penězi. Množství takových návštěv absolvovali hlavně dříve objevení a dostupnější autoři žijící většinou ve městech a jejich blízkém okolí.

Každý člověk na stejné podněty a situace reaguje jinak, podle své nатуry, podmínek, okolností. Také tvůrci naivního umění, zpravidla skromní lidé, pod tlakem vnějšího zájmu reagovali různě, někoho zaujal možný finanční efekt, jiného začalo zajímat, co kdo řekne novým obrázkům při příští návštěvě, jak je ocení lidé na výstavě... Podobné reakce by podle mého soudu neměly vést k vyřazení z „vyvolených“.

Práce jednoho autora potvrzují, že informace o pracovním postupu profesionálních výtvarníků a o jejich tvorbě mohou i utvrzovat v nastoupené cestě být sám sebou a dál tvořit podle citu. „Poučení“ může samozřejmě vzít chuť k tvorbě, nebo svést k napodobování, ale zplaní tam, kde není důvod s někým se srovnávat.

Setkal jsem se s přehlížením či úsměvným odmítnutím tvorby neškolených osobitých tvůrců, ale také s málo tolerantním pohledem lidí, kteří se jí věnovali. Překvapilo mě, když historik umění ve velkoryse pojaté přehlídce spontánní tvorby s obrazově bohatým katalogem odmítl vystavit plastiky jednoho z nejoriginálnějších autorů jen proto, že na základě zájmu vyvolaného právě především historiky umění, si začal jako důchodce přilepšovat a své práce prodával za pár korun. Jindy vadila skutečnost, že měl autor širší než tolerovaný inspirační obzor, určitou povědomost o vývoji výtvarného umění, nebo jeho tvorba údajně nedosahovala „uměleckou hodnotu“. Subjektivní a tím pádem logicky i zaujaté hodnocení těžko bude tím správným kritériem pro cokoli, tedy i pro naivní umění. Je třeba mít neustále na paměti, že tvůrci naivního umění vědomě žádné umění nevytvářejí, tedy ani to naivní. Ti, pro jejichž činnost se před stoletím vžilo pojmenování naivní umění, jsou sotva naivnější než druzí. Nepřesný termín je obecně vnímán dodnes, i když byl časem nahrazován označením insitní umění, tvorba moderních primitivů, laiků, malířů instinktu, čistého či prostého srdce, nedělních nebo svátečních malířů. Nicméně se ukazovala potřeba pojmenovat rozdíly v tvorbě autentických tvůrců,

Marie Janků: Touha, 1968
olej, karton, 45 × 56 cm

Marie Kodovská: Žena, 1975
olej, sololit, 37 × 65 cm

takže se hovořilo o tvorbě fantaskní, vizionářské, mediální...

Od čtyřicátých let 20. století francouzský umělec Jeane Dubuffet prosazoval termín art brut označující umění v surovém, syrovém či původním stavu, které lze najít u autorů „nedotčených uměleckou kulturou“, kteří netvoří na základě konvencí, ale „nájemty, výběr materiálu, prostředky transpozice, rytmy, ráz rukopisu těžší z vlastní podstaty“. Tito autoři celý proces vzniku výtvarného díla vynalézají zcela sami a vycházejí „z vlastních impulsů“, takže se v takovém umění vlastně „manifestuje sama funkce vynalézavosti“.

Dubuffetova „nejotevřenější“ definice art brut konstatuje, že jde o „umělecké výtvoř vytyvořené bezvýznamnými lidmi a představující specifický charakter osobní invence, spontánnosti a svobody vůči konvencím a zaběhnutým zvyklostem“. Při hledání původní autonomní formy výtvarného výrazu bylo možné navázat na předválečné poznatky a hledat s úspěchem v tvorbě pacientů psychiatrických klinik. Skutečnost, že lze taková díla najít i mimo blázince u svérázných osobností, podivínů a samotářů však dokládala, že art brut je také projev vnitřního nutkání, nadání, požehnání.

Nebylo snadné nacházet tvůrce, kteří by splňovali kritéria art brut. Snažila nepoměřovat jedním metrem a nestrkat všechny do jednoho pytle, odlišit nově se objevující nadané autory a zdůraznit jejich osobitost či výjimečnost, našla výraz i v dalších kategoriích a pojmenováních. Hovoří se o podivínech, outsiderech, schizofrenících,

Milada Matoušová: Radost a smutek, 1980
gobelín, 100 × 85 cm

Marie Krůtová: Věštba se symboly, 1980
tempera, papír, 62 × 45 cm

o umění mimo normy, o svobodné tvorbě, o umění sestupujícím ke kořenům...

S přehodnocováním „antikulturního“ pojetí art brut se daleko víc zdůrazňuje jeho „niterná hodnota“. Art brut zůstává kategorií pro výtvarné vyjádření se lidí více či méně, zjevně, ale i skrytě na okraji společnosti, lidí s osobitým vnitřním světem, outsiderů a duševně nemocných, které nezajímá vývoj umění, jeho trendy nebo styly. Když tito lidé usednou k práci, mnohdy ani přesně nevědí, nebo netuší, co vytvoří, ale výtvarně se vyjadřují z pocitu nutnosti, doslova žijí pro svou tvorbu, která je jim prostředím, v němž mohou třeba i jen nakrátko naplno či svobodně existovat. Obdivuhodně uvolněná fantazie jim stírá hranice mezi realitou a jejich vnitřním světem nebo jim dopřává oddělit je. Tvůrce art brut je solitér se vším všudy a to se projevuje v jeho díle, které dává nahlédnout do nitra člověka, co je v něm opravdové.

S nadsázkou lze říct, že od chvíle, kdy se spontánní tvorby zmocnili galeristé, vnesli do ní byznys a naivní umění přirozeně nestálo stranou obchodování. Art brut dalo skomírajícímu obchodu další z podnětů a někteří z jeho propagátorů ho vnímají možná více než méně jako zdroj příjmu. Budiž. Vedle směny výtvarných prací jsem také párkrát vyměnil v čase nouze obraz určený na výměnu za sponzorský dar, ze kterého jsem financoval natáčení medailonků. Zarážející je skutečnost, že osobní či finanční zainteresování a přání, aby se autor jevil, jak si dotyčný přeje, vedlo až k zatajování informací nebo k jejich zkreslování. Překvapivě jsem se s tím setkal i ve výpravné publikaci, která by se snad ráda tvářila jako česká bible art brut. Jen o Zbyňkovi Semerákovi v ní chybí leccos včetně informací o zásadní autorské výstavě, o katalogu s textem vyvracejícím nepravdy o tvůrci a jiné.

O spontánní neprofesionální tvorbu jsem se začal zajímat v polovině osmdesátých let, kdy bylo pozdě na návštěvy některých autorů. Než jsem se stačil rozkoukat a zorientovat, bohužel sešlo z dalších návštěv. K mé velké lítosti jsem se včas nedověděl kontakt ani na ty, které bych od devadesátých let stihl navštívit s kamerou.

Při vytváření sbírky neprofesionální spontánní tvorby jsem si přál dát dohromady co nejširší základnu českých a moravských autorů a každého mít zastoupeného alespoň dvěma díly. U většiny se to podařilo. Nejstarší získané práce jsou datovány rokem 1938 a kolekce se průběžně doplňuje o starší i novou tvorbu. Postupně jsem stále více vnímal rozdíly mezi naivním uměním a art brut a také se posouvala hranice mé tolerance pro jejich vymezení. Díky tomu už možná natrvalo zůstanou v depozitáři jako vzpomínka a dobový srovnávací materiál jak anonymní práce, tak díla autorů, u nichž se nepodařilo doložit, že šlo o kontinuální výtvarnou aktivitu, nebo se časem ocitla za hranicí mého zájmu. Největším úskalím při vzniku kolekce byla skutečnost, že jsem měl o některých autorech pouze zprostředkované informace. Pokud nedovolovaly jednoznačné zařazení tvůrce, nezbývalo než se v souvislosti s koncepcí sbírky spolehnout na znalosti, zkušenosti a intuici.

Anna Zemánková: Bez názvu,
počátek 70. let 20. století
kombinovaná technika, papír, 88,2 × 62,4 cm

Pro sběratele je podstatnou nevýhodou, když výtvarná díla nejde získat od autorů. Velmi obtížně jsem zjišťoval, kde skončila alespoň část jejich tvorby a nejednou byla limitující finanční náročnost nákupů „z druhé ruky“. Při nich jsem považoval za úspěch zaplacení pěti až desetinásobku toho, co za ně pár let zpět dostal tvůrce. V jednom případě jsem byl postavený před rozhodnutí, zda za nabízené dílo zaplatit stonásobek.

K mé velké radosti ve sbírce Poetické galerie našlo místo asi deset prací díky nákupu z pozůstalostí sběratelů naivního umění Luboše Heindörfera a Jiřího Dolejše. Další možnost zkvalitnění kolekce umožnila pozitivní odezva na můj návrh výměn výtvarných prací u brněnského sběratele Antona Kollára a u olomouckého sběratele Pavla Konečného. K roku 2015 měla kolekce Poetické galerie přes 400 prací od 60 autorů.

Vzhledem k tomu, že mezi tvůrci převládají malíři nad sochaři, odpovídá této skutečnosti i jejich zastoupení

ve sbírce Poetické galerie. Kromě autorky goblénů a prací z textilu jde o tvorbu 44 malířů a 14 sochařů. Během třiceti let jsem navštívil desítky vesnických i městských řemeslně zručných řezbářů a několik sochařů pracujících s kamenem. Našel jsem jen tři z niterné touhy a bez touhy po uznání v ústraní tvořící autory, kteří nepracovali na zakázku a pro výdělek, nesnažili se kopírovat jiné, ani se nechtěli přiblížit školeným a více či méně uznávaným tvůrcům. Tak jako jejich předchůdci v minulém století také oni hlavně sobě pro radost vytvořili originální výtvarné práce s osobitým rukopisem i v případech, kdy se dali inspirovat objevenými předlohami.

Sběratel má radost z každého přírůstku do kolekce a jejím rozšiřováním se zpravidla také zvětšuje šance výtvarných prací na přežití, protože kdo ví, jak by díla skončila. K největším sběratelovým radostem patří, když se podaří „objevit“ nového autora. To štěstí mě potkalo několikrát, ale největší radost jsem měl vždy, když se podařilo natočit nový medailonek.

Prostřednictvím medailonků se mohou i další generace s autory lépe seznámit. Díky autentickým výpovědím a zachycenému prostředí i s jejich životem a názory je možné lépe jim nahlédnout do srdce i do duše a na základě nových podnětů možná v jejich tvorbě pro sebe objevit dosud utajené. Čím víc divák ví o autorovi, tím lépe si může najít vlastní cestu nejen k němu a k jeho tvorbě, ale také sám k sobě, možná i sám sobě lépe porozumět. Ostatně i odborné texty jsou nejpodnětější tam, kde se opírají o osobní kontakt s autorem. Úskalím je, že se pod dojmem důvěrnějšího vztahu odborník nemusí ubránit sdělením, která nejen „zasvěceným“ mohou připadat jako určitá kalkulace, nebo něco, čemu lze jen velmi těžko rozumět.

Václav Žák: Bez názvu, 1966
olej, podmalba na skle, 34 × 45 cm

Na cestě za spontánní tvorbou se může člověk setkat s nepřekonatelnými překážkami snad jen uvnitř sebe sama. Pro návštěvníka výstavy nemusí být rozhodující zařazení jednotlivých autorů a jejich tvorby do určité skupiny. Podstatné je, jak vystavená díla přijme, jak ho osloví, zda se v něm objeví těžko postižitelné souznění, možná překvapivá sounáležitost. Někdy přijde náraz, jindy napodruhé. Informaci může nabídnout odborný text, ale vztah musí přijít zevnitř člověka. Je to jako s láskou, lze o ní psát básně, romány, hry, dá se o ní hovořit s pochopením, nebo pseudovědecky klábosit, ale není nad osobní prožitek.

Jak jsem se věnoval tvorbě autentických samouků, stále víc jsem se utvrzoval v názoru, že nejde pouze o přežitek z minulého století, které má ovšem nezpochybnitelnou zásluhu na jejím zviditelnění. Spontánní tvorba podle mého hlubokého přesvědčení nepřestane překvapovat novými talenty,

dokud tu budou lidé. A dobrá zpráva na konec, ať už pod názvem naivní umění, art brut nebo jiným, obdivuhodná poetika spontánní tvorby trpělivě počká i na toho posledního opozdilce, který se za ní vydá.

Antonín Jiráček

Václav Syrový: Maska, 70. léta 20. století
kolorovaná lípa, 56 × 18 cm

Jiřina Andrlíková

Narodila se 27. července 1937 v Přesticích a pracovala jako řidička z povolání. Touhu výtvarně se vyjádřit má od dětství. Malovala, zkusila tkaní v rámu, krosenkování, drhání... Chodila do výtvarného kroužku, který byl pro ni zklamáním a dál malovala po svém i na vše, co našla na místním smetišti nebo na kameny, které ji zaujaly. Zkusila plastiky v životní velikosti z pórobetonu a od roku 1988 se věnuje především práci se dřevem. Uspokojuje ji srozumitelné sdělení námětu a svého vidění. Vedle množství drobných prací a na zahradě vystavovaného Betléma vytvořila i větší dřevěné plastiky a reliéfy, především cyklus inspirovaný Erbenovou Kyticí.

Od roku 1987 se účastnila společných výstav a následovaly samostatné výstavy v Klatovech, Přesticích, Blovicích a další.*

Filmografie: *Svět vnímaný srdcem*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie, 1996. *Poezie života*. Režie: A. Jiráček, Česká televize, 2003.

* U všech uvedených autorů jde o výběr výstav.

< Zbyněk Semerák: *Dvě kurtizány*, 1991
tempera, papír, 51 × 33 cm
detail

Adam a Eva, 2003
lípa, 96 × 60 cm

Jiří Antoš

Narodil se 20. října 1925 v Praze. Vyučil se strojním zámečnickem v ČKD. Díky talentu se prosadil jako novinář. V důchodu od ledna 1985 žil střídavě v Praze a na venkově. Sám o sobě tvrdil, že je výtvarný antitalent a o výtvarném umění měl povědomí pouze z tisku. V roce 1990 dostal žertem od rodiny k Vánocům temperové barvy, aby si mohl po pádu komunismu malovat vše na růžovo... V lednu 1991 si sednul s barvami k sololitu a původně zamýšlený vtip nečekaně přerostl téměř v posedlost. Zobrazování osobitým humorem vnímaného světa ho zcela pohltilo, od rána do večera se stával jeho součástí, jako by se mu nechtělo zpět do smutnější reality. Další barvy si koupil olejové a během pěti let namaloval šedesát obrazů. Vytvořil i zhruba desítku jednoduchých dřevěných plastik. Zemřel náhle na selhání srdce v Praze 16. srpna 2000.

Výstavy: 1992, Praha – Naivní umění; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Praha – *Naivní loučení s miléniem*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Filmografie: *Humor na výminku*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie, 1994.

Lukrecia Borgia si s Maryšou vyměňuje travičské zkušenosti, 1993
olej, lepenka, 44 x 56 cm

Alois Beneš

Narodil se v roce 1903 v Otínovsi u Svitav. Vyučil se mlynářem. Po znárodnění a uzavření mlýna pracoval v zemědělství, také jako dělník a zedník. Zemřel v roce 1978 v Roudnici nad Labem. V roce 1983 vyšla kniha Anny Kettnerové s názvem *Pro chlebovou kůrku*, kde je devatenáct Benešových ilustrací.

Výstavy: 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1992, Jihlava; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Senoseč, 1977
olej, plátno, 50 × 70 cm

Václav Beránek

Narodil se 7. července 1915 v Bezděkově u Havlíčkova Brodu. Jako vyučený truhlář vystřídal několik zaměstnání, byl také zámečníkem na dráze. Kreslil od dětství, soustavně začal malovat od roku 1964 a věnoval se převážně olejomalbě a perokresbě. Do touhy zachytit krásu reálného světa zapojoval i nemalou fantazii a snový svět se mu prolínal se zkušeností. To se kromě jiného projevilo i tím, že si dal záležet na poprsí éterických víl do té míry, že kladl více vrstev barvy na sebe, až byl hmatově spokojený. Vytvořil také osobité karty pro věštění. Zemřel 27. června 1982 v Jihlavě.

Výstavy: první samostatná výstava v roce 1981 v Olomouci. Účast na zahraničních výstavách naivního umění (Montreal, Lugano, Reggio Emilia, Zagreb, Paříž, Bratislava), z domácích například 1967–1968, Havlíčkův Brod – *Naivní umění z Vysočiny*; 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1972, Bratislava – *Insita 72*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1992, Litoměřice a Olomouc; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2001 a 2008, Olomouc.

Zastoupení: Collection de la ville de Paris (Musée d'art naif Max Fourny), Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě, Národní divadlo, Brno, soukromé sbírky doma i v zahraničí.

Filmografie: *Malování Václava Beránka*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2006.

Dvě víly obdivují květ indického zmijsce, 1980
olej, plátno, 70 × 60 cm

Štefan Daňko

Narodil se v roce 1912 v Geraltově na Ukrajině. Pracoval jako kuchař, zahradník, parketář, horník. Malovat začal od roku 1957 především v noci, kdy se mohl lépe soustředit. Zemřel v roce 1985 v Ostravě.

Výstavy: 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1964, putovní výstava naivního umění po Rakousku – Salzburg, Graz, Linz; 1968, Brno, *Rusalka vystupující z tůně*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*, 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky u nás a v Evropě.

Hlava světice, před 1962
lakovaný kvaš, karton, 20 × 18 cm

Rudolf Dzurko

Narodil se 1. července 1941 v Pavlovicích na Slovensku v romské rodině. Od roku 1945 žil v Čechách (Kamenický Šenov, Nový Bor, Martiněves, Skalice, Ústěck). Vystřídal několik zaměstnání. Po rozpadu druhého manželství se v roce 1980 přestěhoval do Prahy. První výtvarné pokusy spadají do poloviny sedmdesátých let. Vedle práce se dřevem a pískovcem se později věnoval především obrazům ze skleněné drtě lepené na sklo. Měl radost ze zájmu o svou tvorbu, ale přes i nevíтанou „proslulost“ obrazy prodával zřídka, protože cítil niterný vztah ke každému z nich a díky velké pracovitosti se uživil bez problémů. Náměty hodně čerpal ze vzpomínek, nejednou měly pohádkový nádech a nezapřely jeho původ. Vysypávání obrázků se mu stalo trvalou a podstatnou součástí života. Do jeho tvorby se tak logicky promítaly nové náměty související s radostí i smutkem, které prožíval v osobním životě. K některým tématům se vracel, ale zobrazoval je jinak s neměnným osobitým rukopisem. Zemřel po těžké nemoci 23. června 2013 v Praze.

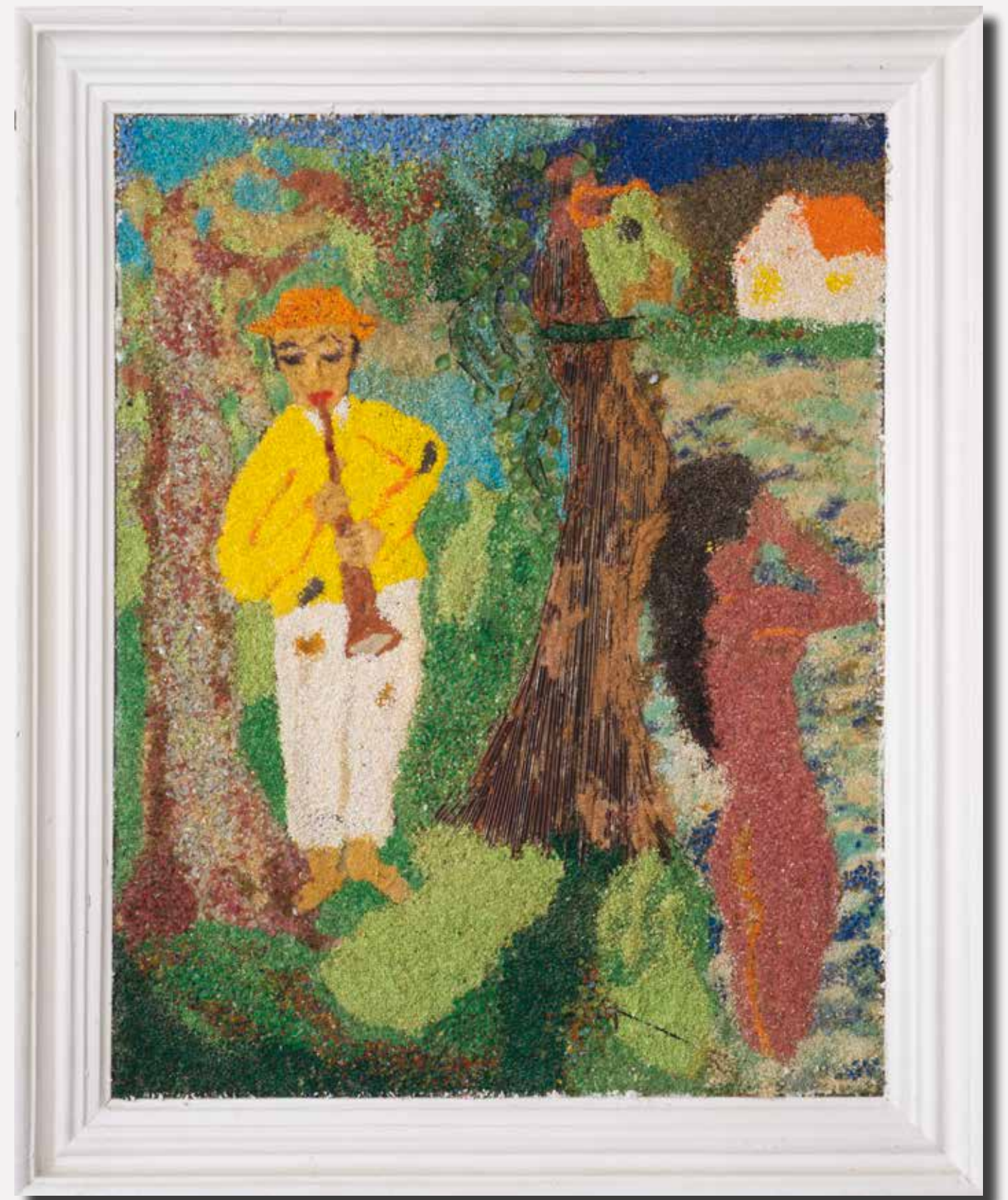
Samostatné výstavy: první samostatnou výstavu měl roku 1977 v Praze, dále 1979, 1984, 1986, Praha; 1986, Východná; 1987, 1988, Praha; 1990, Bratislava, Praha; 1992, Praha; 1993, putovní výstava po SRN; 1995, Náchod, Praha; 2001, Český Krumlov; 2014 Praha, Brno.

Kolektivní výstavy: 1974, Praha – *Umění československých cikánů*; 1975, Hradec Králové – *Naši spoluobčané Cikáni*; 1984, Praha – *Práce členů Klubu výtvarníků OKD*; 1985, Litoměřice – *Plastiky*; 1990, Praha – *Rudolf Dzurko*; 1990, Berlín – *Polymorphie...*; 1992, Praha – *Naivní umění*; 1993, Praha – *Vidět to tak Hermína*, Fredelsloh (s M. Krausem); 1994, Praha – *Nezávislí*; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2010, Paříž.

Zastoupení: Muzeum romské kultury Brno, Náprstkovo muzeum Praha, Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě, Slovenské národné múzeum Bratislava, soukromé sbírky v Evropě.

Filmografie: Z. Brezina: *Medailón o Rudolfo Dzurkovi*. ČT, 1976. V. Poltikovič: *Amaro drom (Naše cesta)*. Dokumentární film, 1984. F. Bartko: *Farebné skielka Rudolfa Dzurku*. Dokumentární film, televízia Bratislava, 1988. V. Poltikovič: *Krumpáč a housle*. Dokumentární film, 1988. J. Hatík: *Naivisté*. TKM. ČT Ostrava, režie: J. Procházka, 1985. A. Jiráček, T. Petrář (režie): *Svět je ještě větší*. Poetická galerie a Cinepoint, 1990. J. Moc: *Na návštěvě u romského výtvarníka Rudolfa Dzurka*. ČT, 1992. A. Jiráček: *Rudolf Dzurko*. Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2005.

Koupání, nedatováno
drcené sklo na skle, 67 × 54 cm

Jan Franci

Narodil se 2. července 1912 v Chlumčanech u Loun. Vyučen mlynářem a sekerníkem. Po znárodnění, likvidaci řemeslné výroby a vyřazování mlýnů musel nastoupit jako pomocný dělník, brusič v továrně. Pocit neuspokojení, že není využita jeho kvalifikace, ho přivedl k práci se dřevem alespoň ve volném čase doma. Na jednoduché modely (ponorka nebo loď) navázal v šedesátých letech figurálními motivy i rozměrnými mechanickými betlémy (Soběslav, Rožmitál, Karlštejn..., největší byl sedm metrů široký). Až poté se pustil do reliéfů, které nezapřou ruku sekerníka. Náměty čerpal hodně z Bible a z historie. Vstával v půl páté ráno a zavíral se na celý den do dílny, kde byl stranou všech a spokojený nad prací. Zemřel v roce 1997 ve Zdicích.

Výstavy: 1967, Montreal (EXPO 67); 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1991, Hořovice – *Výstava obrazů, dřevorytů, dřevořezb a betlémů Jana Francla*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, muzeum v Rožmitále, muzeum v Soběslavi a soukromé sbírky.

Koupající se ženy, 70. léta 20. století
reliéf, lípa, 30 × 62 cm

Ladislav Frélich

Narodil se 7. dubna 1932 v Malých Prosenicích poblíž Přerova. Vyučil se strojním zámečníkem, v roce 1947 nastoupil do Sigmy Hranice jako externí montér a po studiu strojní průmyslové školy zde pracoval padesát let do roku 1997 jako koordinátor staveb vodních děl, úpraven a čistíren vody či přehrad. V roce 1955 se oženil a vychoval dvě dcery. Založením je technický typ a zájem o práci se dřevem u něj vyvolala lyžařská nehoda v roce 1980, která skončila zlomeninou nohy a rekonvalescencí, během níž si začal krátit dlouhou chvíli vyřezáváním. K dekorativní tvorbě a užitným předmětům zejména po svém odchodu do důchodu v roce 1997 přibýlo ztvárňování rozličných polychromovaných pohádkových figur pro radost dětí a blízkých (vodník, trpaslíci, Sněhurka, myslivec, Červená Karkulka, nebo figury z pahýlů uřezaných stromů v sadu). Nástroje pro vyřezávání si vyráběl sám, protože s kupovanými dláty nebyl spokojen. Vytvořil asi čtyřicet prací (betlémy, sv. Florián, sv. Antonín, reliéfy i s historickými motivy a řemesly z minulosti), z nichž většina je v majetku jeho rodiny.

Výstavy: 2012, Příkazy u Olomouce, Praha; 2015, Prosenice u Přerova.

Filmografie: *Daliborova inspirace Ladislava Fréliche*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie, 2013.

Svatý Florián, 2014
lipové dřevo, latex, 64 x 40 cm

Věra Hendrychová

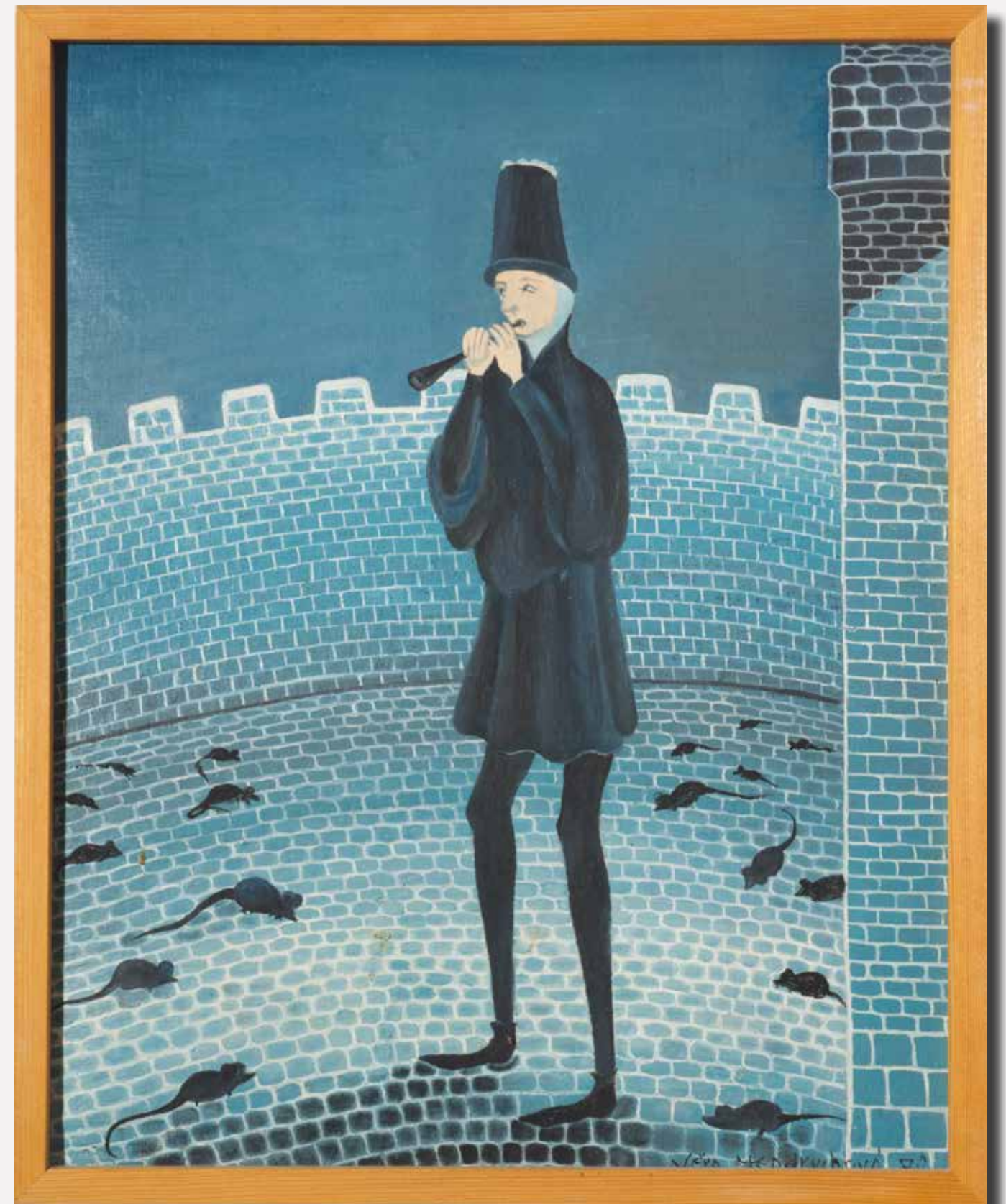
Narozena 1. února 1920 v Praze, pracovala jako tovární dělnice, později jako úřednice. Malovat začala na počátku sedmdesátých let po odchodu do invalidního důchodu. Zemřela v roce 1981 v Praze.

Samostatné výstavy: 1974, Ústí nad Labem.

Kolektivní výstavy například 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Krysař, 1970
olej, plátno, 49 × 39 cm

František Chalabala

Narodil se 14. srpna 1903 ve Ždánicích u Hodonína. Vyučen strojním zámečníkem, působil později i jako vlastivědný pracovník. Zemřel 1981 ve Ždánicích.

Výstavy: 1973, Teplice, Brno – *Láska, práce, život*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1979, Klášterec nad Ohří – *Naivní malba a plastika Čech a Moravy*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Obecní kanón, 1964
olej, lepenka, 35 x 49 cm

Josef Chwala

Narodil se 15. března 1906 v Prachaticích ve smíšeném manželství nádeníka, později ponocného Němce Josefa Chvály a manželky Česky Anny rozené Toncarové. Měl osm sourozenců. Vychodil čtyři třídy obecné německé školy, pak pomáhal v rodině. Bez vyučení se živil různě, v roce 1931 se rozhodl vydat se do světa s cirkusem Sarassani. Po návratu pracoval jako pomocná síla v zahradnictví, jako tovární a lesní dělník aj. První výtvarné pokusy se dřevem spadají do poloviny třicátých let, intenzivně se plastice a reliéfu věnoval až od poloviny šedesátých let po odchodu do důchodu. Nedostatek komunikace s reálným světem mu kompenzovala velká fantazie, která se uplatňovala i při dlouhých pobytech v lese, takže byl upřímně přesvědčený, že například viděl vodníka nebo hovořil s hadem. Velká obrazotvornost se projevovala také při zpracování námětů z historie. Vytvořil i několik betlémů, mechanicky ozvučil hrající muzikanty, různě zpracoval náměty týkající se Prachatic, o kterých byl přesvědčený, že mu patří po dávných předcích. Zpočátku plastiku lakoval, později přešel na mořidla a akvarelovou barvu, také stříbrenku a zlatou barvu. Vnímán jako podivín byl mnohým k smíchu a zůstal navenek celý život sám a chudý, jeho tvorba však dokládá, že ve své duši žil bohatý život. Zemřel v domově důchodců v Kůsově u Stach 16. června 1985.

Výstavy: 1967, Montreal (EXPO 67); 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1998, Praha – *L'art brut, umění v původním (surovém) stavu*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, muzeum v Prachaticích, soukromí sběratelé.

Filmografie: *Josef Chwala*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2011.

Svatý Václav, nedatováno
dřevo, v. 28 cm

Vincenc Jahn

Narodil se 17. dubna 1917 v rolnické rodině ve Viklicích u Tovačova a měl dva bratry. Vyučil se natěračem a celý život pracoval v závodě Moravia v Mariánském údolí nedaleko Hluboček u Olomouce, kde bydlel ve svém malém domku. V třiceti pěti letech se oženil. Do důchodu odešel v roce 1977 a začal malovat přírodní scenérie z blízkého okolí. Asi od roku 1981 vytvořil přibližně padesát polychromovaných hlav svéráznou technikou, při níž spojoval dřevo s betonem či sádrou. Vedle snahy zachytit podobu známých dával prostor i fantazii a představám. Nezdokumentovaná zůstala jeho zimní tvorba rozměrných barvených sněhových hlav, které vydržely stát na zahrádce jen do prvního tání. Zemřel 3. června 2001 v Pasece u Šternberka.

Výstavy: 1998, Praha; 2001–2002 Olomouc; 2003, Pezinok; 2006, Šumperk; 2010, Liberec; 2012, Praha.

Hlava s červenýmnosem, 1993
polychromovaná dřevořezba, 37,5 × 13,5 cm

Marie Janků

Narodila se 4. května 1891 ve Vítějvsi u Poličky, okres Svitavy, pracovala v zemědělství. Konzervativní vesnickou společností byla vnímána jako podivínka i díky svému rozvodu ve dvaceti čtyřech letech. Velmi těžko se vyrovnávala s tragickou smrtí dcerky, adoptovala holčičku a výchovu syna svěřila druhým. Malovat začala až v roce 1959. Míchala si barvy, které hlavně na lepenku či na plátno třeba i z prostěradla nanášela také dřívkem nebo prstem. Za inspirací, před lidmi a před smutkem utíkala i na několik dnů do přírody. Díky malování, které jí poskytovalo dříve nepoznaný pocit uspokojení, mohla zobrazovat vlastní svět, v němž se propojovala realita s fantaskními představami. Zemřela v roce 1975 ve Vítějvsi.

Samostatné výstavy: první výstavu měla v roce 1962 v pražském Divadle Na zábradlí, následně v roce 1963 v Poličce a ve Svitavách; 1964 ve Vysokém Mýtě (s Natálií Schmidtovou).

Kolektivní výstavy: 1963–1964, Praha – *Lidoví umělci a samoukové* (Klub umělců Mánes); 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1964 zastoupena na putovní výstavě v Rakousku – Salzburg, Graz, Linz; 1967–1968, Havlíčkův Brod – *Naivní umění z vysočiny*; 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1997, Bratislava – *Insita 97*, Příbram – *Poetický svět*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Slovenská národná galéria v Bratislavě a soukromí sběratelé doma i v zahraničí.

Filmografie: *Fantaskní obrázky Marie Janků*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2002.

Labuť u fontány, nedatováno
olej, plátno, 32 × 42 cm

Helena Jaurisová

Narodila se v roce 1904 v Krušovicích. Provdlala se za legionáře, který jako četník sloužil i na Slovensku a v Zakarpatské Rusi. Měla ráda kolem sebe společnost a se zájmem se seznamovala s životem Rusínů, Romů a Židů. Po vyhnání ze Slovenska se rodina usadila od roku 1950 v Jilemnici. Vychovala dvě děti a pracovala jako technická kontrolorka. Malovat začala až v důchodu v roce 1967 na podnět syna, snad i pod dojmem kreslířsky nadané dcery, ale především pro vlastní potěšení, aby ze vzpomínek zachytila pospolitě radosti, práce i projevy uctívání poznaných etnik. Dalšími oblíbenými náměty byly i Krušovice a Jilemnice. Zpočátku malovala jen do náčrtníku vodovými barvami a později od syna darovanými olejovými barvami na karton. Ateliérem jí byla kuchyně, kde vyměnila zástěru za plášť a kde vytvořila zhruba padesát obrazů. Nejednou sama sebe pobavila tím, jak zpodobnila z paměti konkrétní osoby, které kdysi znala. Zemřela v roce 1975 v Jilemnici.

Výstavy: 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1979, Klášterec nad Ohří, Litoměřice; 1992, Jihlava; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Filmografie: *Krasocit Heleny Jaurisové*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2005.

České dožínky, nedatováno
olej, sololit, 37,5 × 52,5 cm

Marie Knápková

Narodila se v roce 1919 v obci Milavče na Chodsku. Pracovala jako kuchařka ve škole, dělnice a od roku 1964 jako signalistka u ČSD. Přestěhovala se do Plzně a malovat začala na vále na nudle, když prodělávala zápal plic a byla dlouhodobě upoutána na lůžko. Navštěvovala malířský kroužek bez podstatného vlivu na její tvorbu a výběr dvou opakujících se námětů – zpěvák Karel Gott a železniční prostředí.

Výstavy: před rokem 1989 v Kulturním domě železničářů v Praze a na krajské výstavě amatérské tvorby v Plzni; 1992, Plzeň – Marie Knápková, *insitní malba*, Praha – *Naivní umění*; 1994, Bratislava – *Insita 94*.

Zastoupení: soukromé sbírky.

Karel Gott, 1988
olej, plátno na sololitu, 100 x 70 cm

Marie Kodovská

Narozena 21. ledna 1912 v Korytné u Uherského Brodu v rodině s devíti dětmi. V dětství utrpěla vážné zranění pravé ruky a celý život byla odkázána jen na levou. Pracovala jako zemědělská a textilní dělnice. V roce 1943 se přivdala do Rýmařova. Od roku 1955 byla v invalidním důchodu. Vychovala tři děti. Malovat a kreslit začala v dubnu 1964 na podnět dcery. Malovala pastelkami, později zkusila akvarel, tempery, syntetický email. Vytvořila stovky výtvarných prací, v nichž se prolíná fantazie s realitou i s vysvětlujícím textem. Od mládí byla činná také literárně a psala básně a pohádky. Zemřela 12. listopadu 1992 v Rýmařově.

Samostatné výstavy: Brno, Olomouc, Rýmařov, Sovinec, Krnov.

Kolektivní výstavy: například 1970, Šumperk; 1973, Litoměřice; 1975, Norimberk; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1977, Madrid a Drážďany; 1979, Boston; 1980, Berlín, Tokio; 1981, Paříž; 2000, Vídeň – *Tschechischer Surrealismus und Art Brut zum Ende des Jahrtausends*, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2002, Paříž – *L'art brut tcheque*. Účast v různých soutěžích, například 1979 Boston a 1980 Tokio, je držitelkou několika čestných uznání.

Zastoupení: Collection de la Ville de Paris – Musée d'art naif Max Fournay, Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě, soukromé sbírky v Evropě.

Kde domov můj, 1975
kombinovaná technika, papír, 59 × 85 cm

Josef Kotrba

Narodil se roku 1896. Profesí byl stavbyvedoucí. Zemřel v roce 1984 v Králově Dvoře u Berouna.

Výstavy: 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Lesní víla, 70. léta 20. století
olej, dřevo, 46 x 47 cm

Marie Krůtová

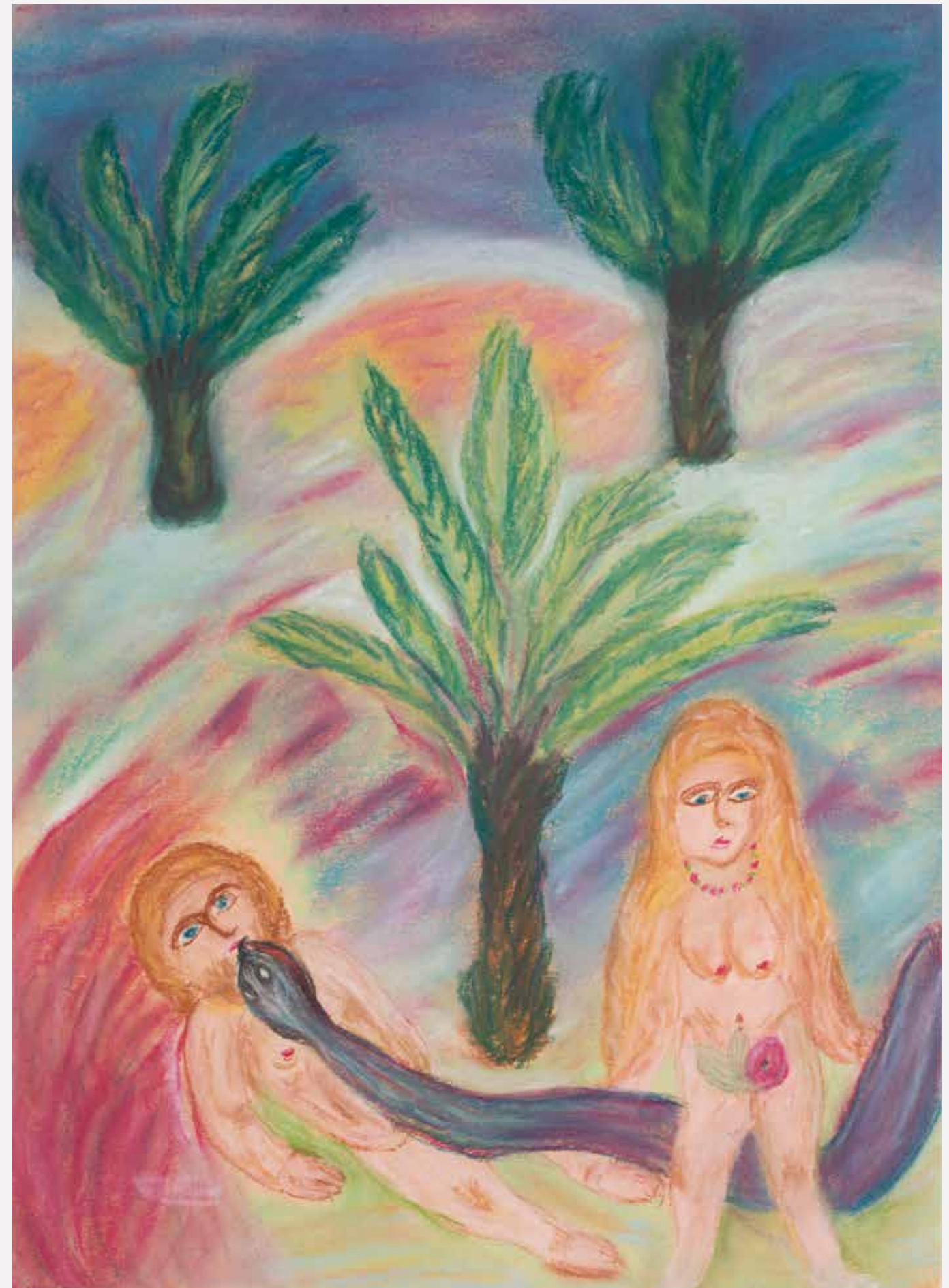
Narodila se 20. prosince 1909 v Nové Pace. Vyučila se prodavačkou. V mládí se účastnila spiritistických seancí a nabyla přesvědčení, že má jasnovidické schopnosti. Ztráta rodičů před ní postavila úkol postarat se o pět sourozenců. Po odchodu do Prahy se provdala, rozvedla a vychovala tři děti. Jako žena v domácnosti poskytovala lidem, kteří se na ni obrátili, pomoc a radu opírající se také o léčitelství. Někdy byla doslova k smrti vyčerpaná z negativní energie, se kterou k ní přicházeli lidé. Malovat začala na popud desetileté vnučky v roce 1978. Ráda by malovala jen hezké obrázky, ale nemohla to ovlivnit a sama někdy nevěřila, co a proč namalovala. Obrazy jí nabízely relaxaci a umožňovaly zbavovat se všeho negativního či smutku, který ji stravoval, když se pokoušela nahlédnout, co příchozí čeká v budoucnu. Zemřela 10. dubna 1987.

Výstavy: 1983, Králův Dvůr; 1985, Praha; 1998, Praha – *L'art brut, umění v původním (surovém) stavu*; 2000, Praha – *Naivní loučení s miléniem*, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2012, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Filmografie: *Relaxace vědmy*. Režie: A. Jiráček. Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2000.

Rajská zahrada, 1982
tempera, papír, 63 x 43 cm

Jan Kučera

Narozen v Praze 15. srpna 1938. V dětství prožil osm let na venkově, kde poznal práci se dřevem a ostatní živá řemesla. Vyučil se zedníkem a pracoval na stavbách. Večerně vystudoval průmyslovku, stal se mistrem a později učil učně. Rád kreslil už v mládí. Vztah k humoru se projevil v původních kreslených vtipech. V dvaceti devíti letech se oženil a rok poté začal nožem dlabat první figury. Snaha zachytit život a konkrétní řemeslníky a osoby ze svého mládí, je nejvíc zřejmá v osobité Hospodě, kde zobrazil i sám sebe nebo ve velkém kolorovaném betlému. Vedle humorného pohledu na dění kolem sebe, který se také promítá do tvorby, má i velký smysl pro detail a sám si dělá i drobné kovové součásti sošek.

Výstavy: před rokem 1989 se účastnil několika výstav amatérského umění.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích a soukromé sbírky.

Filmografie: *Dřevěný minisvět Jana Kučery*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2008.

Ďábelské buggy, 2007
lípa barvená vodovými barvami, v. 13,5 cm

Marcela Lavičková

Rozená Horová se narodila v roce 1900. Sloužila na statku na Křivoklátsku a šila výbavy nevěstám, vyšívala a pletla svetry. Měla velmi pohnutý život včetně odloučení od dětí. Po roce 1945 žila v Doubravě u Nýřan. První gobelín zhotovila v sedmdesáti šesti letech. Tkala osm hodin denně, větší gobelín až devět měsíců. Pracovala podle vlastního nákresu na papíru, který přenesla na látku.

Doposud nevystavovala.

U mlýna, 70. léta 20. století
výšivka, 38 × 55 cm

Cecilie Marková

Narodila se 20. září 1911 slovenským rodičům v Kyjově. Vyučila se modistkou a v oboru pracovala celý život. Po návštěvách spiritistických kroužků s manželem, kde se seznámila také s automatickou kresbou, začala kreslit 12. října 1938. Po předčasné smrti muže jí následujících téměř šedesát let dávalo smysl života malování. Nepřestala ani po mozkové příhodě v roce 1995, kdy se jí zhoršil zrak a mohla pracovat pouze ve stoje. Byla přesvědčená, že zobrazuje především duše, ale nevěděla předem, co konkrétně namaluje. Její rozhodnutí bylo, jakou zvolí barvu papíru pro perokresbu či pastel, nebo jestli bude malovat olejem na plátno. Krajina, strom, květ, hlava nebo abstraktní kompozice se jí pak už zviditelňovaly postupně a domnívala se, že malbu či kresbu jen zprostředkovává. Zemřela 21. září 1998 v Kyjově.

Výstavy: poprvé vystavovala roku 1950 na výstavě *Lidová umělecká tvořivost* v Kyjově, následně až v roce 1962 v Hodoníně, první samostatné výstavy měla v roce 1965 a 1968 v Brně; následovaly výstavy v Hodoníně, Olomouci, Brně, Kyjově, Gdaňsku, Uherském Ostrohu, Praze, Litoměřicích, Hodoníně...; od šedesátých let byla zastoupena na většině přehlídek českého naivního umění, mimo jiné 1963, Praha – *Samoukové a lidoví umělci* (Klub umělců Mánes); 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1973, Brno; 1982, Olomouc; 1992, Litoměřice, Jihlava; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 1997, Bratislava – *Insita 97*, Příbram – *Poetický svět*, Olomouc; 1998, Praha – *L´art brut, umění v původním (surovém) stavu*; 1998 a 1999, Olomouc; 2000, Bratislava – *Insita 2000*; Praha – *Naivní loučení s miléniem*; Vídeň – *Tschechischer Surrealismus und Art Brut zum Ende des Jahrtausends*, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2002, Paříž – *L´art brut tcheque*; 2001, Olomouc; 2002, Klatovy; 2003, Pezinok; 2004, Bratislava – *Insita 2004*; 2005, Olomouc; 2006, Šumperk; 2008, Olomouc; 2009, Praha. Její tvorba byla dále zastoupena například na výstavách v Amsterdamu, Bruselu, Římě, Mainzu, Helsinkách...

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Městské muzeum v Nové Pace, Slovenská národná galéria v Bratislavě, Collection de l´art brut Laussane, soukromí sběratelé doma i v zahraničí.

Filmografie: film ČT k autorčiným narozeninám, 1971. *Jiné světy Cecilie Markové*. Režie: A. Jiráček. Poetická galerie, 1995.

Žlutá krajina, 1975
olej, plátno, 45 × 95 cm

Milada Matoušová

Narodila se 31. července 1952 v Turnově. Po absolvování zvláštní školy chodila rok do internátního zahradnického učiliště. Povinnosti byly nad její síly a navíc ji zahradničení nebavilo. Daleko raději malovala. Zásadním impulsem pro další výtvarnou tvorbu byla kniha o tkajících egyptských dětech, kterou koupil otec. První gobelin utkala v šestnácti letech a vedle malování se jí tkaní stalo zásadní náplní života. Velké množství zobrazených motivů umožňuje nahlédnout do jejího vnitřního světa a někdy až expresivně zobrazeného a osobitě viděného světa reálného. Do počátku nového tisíciletí vytvořila přes dvě stě gobelínů a stovky kreseb. Žije v Turnově.

Samostatné výstavy: 1971, Semily; 1978, Praha; 1983, Železný Brod; 1988, Staré Hrady (se sestrou Vlastou); 1992, Liberec; 2001, Turnov; 2003, Praha, Nové Město na Moravě; 2004, Břeclav; 2005, Liberec; 2008, Semily; 2013, Turnov; 2015, Semily.

Kolektivní výstavy: 1974, Brno; 1975, Liberec; 1979, Litoměřice; 1992, Jilemnice; 1995, Liberec; 2004, Bratislava – *Insita 2004*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Filmografie: *Klíč*. ČT, 2000. *Pohledem Milady Matoušové*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2002.

Svoboda, 1990
gobelín, 100 x 60 cm

František Mottl

Narodil se v roce 1921 v Hradišti. Malé hospodářství neuživilo celou rodinu, proto po vojně zůstal v Českých Budějovicích. Oženil se zde a až do důchodu pracoval jako pomocný dělník. V roce 1981 odešel do důchodu a začal malovat olejovými barvami na překližku, aby zachytil vzpomínky a zážitky ze svého mládí. Za necelá dvě desetiletí namaloval zhruba sto obrazů, v nichž je zřejmý i smysl pro detail a pro humor. Zemřel v roce 2000 v Českých Budějovicích.

Výstavy: 1992, Praha – *Naivní umění*; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Praha – *Naivní loučení s miléniem*, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě a soukromí sběratelé doma i v zahraničí.

Filmografie: *Galerie vzpomínek Františka Mottla*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 1998.

Selská svatba, 1992
olej, sololit, 36 x 61 cm

Antonín Pařík

Narodil se 9. června 1904 v Nové Vsi u Bakova nad Jizerou. Vyučil se textilním tiskařem, pracoval jako tiskařský mistr a po úrazu jako správce dopravy. Kolem roku 1957 začal vyřezávat polychromované figurky jako hračky pro děti. Následně začal používat přírodní materiál, ze kterého vytvořil stovky nezaměnitelných figur od několikacentimetrových až po téměř dvoumetrové. Zemřel 19. srpna 1976 v Nové Vsi u Bakova.

Výstavy: účast na přehlídkách českého naivního umění mimo jiné 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1967, Montreal (EXPO 67); 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Vlastivědné muzeum ve Slaném, Slovenská národná galéria v Bratislavě, soukromé sbírky doma i v zahraničí.

Filmografie: dva pořady ČT.

Selka, 60. léta 20. století
kolorované dřevo, v. 23 cm

Myslivec, 60. léta 20. století
kolorované dřevo, v. 23 cm

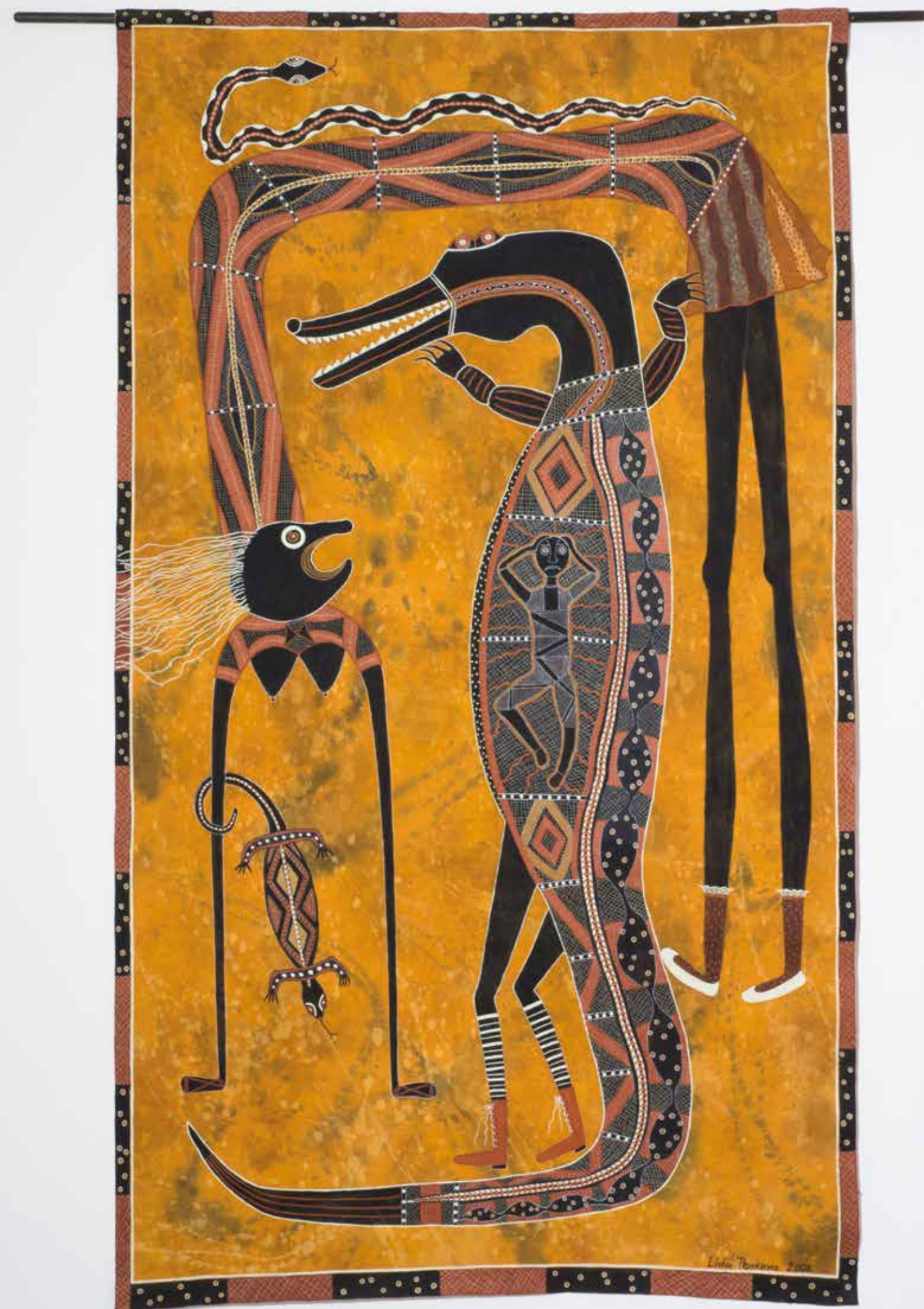
Lída Penková

Narodila se 17. července 1947 v Brně. Její citlivost a vnímání společnosti, založené na nesnášenlivosti, přetvářce a lži přispěly k potřebě žít ve vlastním prostoru, ve světě pozitivnějších lidských vztahů než jaké zažívala ve svém okolí. V roce 1969 emigrovala do Velké Británie. Zajímal se o dějiny umění, ale vystudovala psychologii v Německu. Začátkem osmdesátých let odjela do Mexika, kde poznala manžela, narodila se jí dcera a pracovala mnoho let jako psychoterapeutka. Experimentování s lidským vědomím i zkušenost s halucinogenními houbami jí otevřely nevšední svět barev a energie spojující humanitu se vším živým. Žila v multikulturní společnosti i v dalších zemích a zůstala vnímavá jak k původním kulturám, tak i k všudypřítomné bolesti a utrpení. V roce 1997 se přestěhovala s manželem a dcerou do Kalifornie, kde začala spontánně tvořit. Malování se jí stalo nejsilnější potřebou sebevyjádření, autoterapií a každodenní meditací.

Výstavy: 2008, 2010, 2012, 2013, 2014, Kalifornie.

Zastoupení: soukromé sbírky v USA, České republice, Mexiku, Nepálu, Indii, Německu, Irsku a Velké Británii.

Aboriginal nut, 2008
akryl, barevné pastelky, plátno, 149 x 86 cm

Milada Persanová

Narodila se v roce 1906 v Rudolfově u Českých Budějovic. Zálibu v kreslení měla od mládí, po sňatku však musela na nátlak manžela s malováním přestat. Po roce 1945 se přestěhovala do Karlových Varů, kde se po rozvodu mohla konečně věnovat malování. Témata čerpala především ve vzpomínkách na dětská léta, ale dala se inspirovat třeba i Dvořákovou Rusalkou či náměty z historie. K některým oblíbeným námětům se ráda vracívala a znovu si tak připomínala šťastné chvíle z dětství. Vedle nemocného srdce ji v tvorbě brzdil nedostatek sololitu či kartonu, na které malovala olejovými barvami. Když už nemohla opustit byt a neměla nač malovat, používala rub došlých pohlednic.

Výstavy: 1992, Praha – *Naivní umění*; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Filmografie: *Vzpomínky Milady Persanové*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 1994.

Rusalka, 1992
olej, lepenka, 42 × 58 cm

Marie Polanská

Narozena v roce 1928 v Chomutově. Pracovala jako administrativní síla. Po úrazu odešla do invalidního důchodu. Výtvarné nadání se u ní projevilo již v dětství. Naplno začala malovat až v polovině šedesátých let. Zemřela v Chomutově.

Výstavy: 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích a soukromé sbírky doma i v zahraničí.

Řezání dřeva, 1987
olej, lepenka, 44 x 65 cm

Ludmila Procházková

Narodila se 25. prosince 1903 v Heršpicích u Slavkova. Provдалa se v jednadvaceti letech a ze tří dětí jí zemřeli dva synové. Po několika změnách bydliště i díky útěku před Němci se rodina trvale usadila ve Slavkově. Ludmila Procházková byla ženou v domácnosti až na několik let, kdy pracovala jako poštovní úřednice a ve slavkovském muzeu. K malování měla vztah od mládí, soustavně se mu věnovala od svých třiceti osmi let i na podnět manžela, který také maloval. Náměty jejích obrazů jsou především výjevy z vesnického života s konkrétními lidmi jak si je pamatovala z mládí. K malování používala většinou šepsované plátno, někdy lepenku a při malbě na sklo zvolila techniku podmalby. Originální rámy si pletla ze suchých stébel ovsíhy a zvolila i režnou, ovesnou nebo pšeničnou slámu. Namalovala přes 400 obrazů, jejichž poetika a pozitivní energie tolik kontrastovaly s nevděkem, příkořím a utrpením, kterého se na sklonku života dočkala od dcery. Zemřela 29. září 1984 ve Slavkově.

Výstavy: od roku 1956 byla zastoupena na přehlídkách lidové umělecké tvořivosti, zúčastnila se všech významných přehlídek českého naivního umění, například 1963, Praha – *Lidoví umělci a samoukové* (Klub umělců Mánes); 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1964 putovní výstava v Rakousku – Salzburg, Graz, Linz; 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1966, Bratislava – *Insita 66*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*. V zahraničí se její tvorba prezentovala v Anglii, Belgii, Dánsku, Finsku, Francii, Itálii, Jugoslávii, Německu, Švýcarsku, Kanadě, USA, Brazílii, Bagdádu, Austrálii...

Zastoupení: Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě, Muzeum umění Olomouc, Muzeum ve Slavkově, soukromé sbírky doma i v zahraničí.

Filmografie: několik krátkých filmů ČT.

Na jaře, 1978
olej, papír, 26 x 32 cm

Josef Pšajdl

Narodil se 16. září 1913 v Dolanech, kde prožil celý život, zemřel 31. března 2001. Profesí zámečnick začal malovat zhruba ve čtyřiceti letech především olejem na sololitu, zpočátku pod vlivem pohlednic a časopisů. Miloval procházky do přírody, která podněcovala jeho fantazii a odvahu k vlastním námětům.

Dosud nevystavoval.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Zimní krajina, 70. léta 20. století
olej, sololit, 37 × 57 cm

Josef Raiman

Narodil se 14. března 1914 v Ivančicích. Pracoval jako zaměstnanec údržby silnic, pomocný dělník, také jako horník. Malovat začal po odchodu do důchodu v roce 1974 ze zájmu o historii, především ve vztahu k rodnému městu. Zemřel 7. března 1990 v Brně.

Výstavy: v osmdesátých letech účast na přehlídkách neprofesionální výtvarné tvorby AMO; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Národní garda v Ivančicích v letech 1848–1851, 80. léta 20. století
olej, papír na lepence, 35 × 50 cm

Zbyněk Semerák

Narodil se 9. března 1951 v Šumperku. Otec byl zručný kreslíř (v továrně dával konečnou podobu textilním obrazům). Semerák se nedostal na uměleckoprůmyslovou školu a vyučil se seřizovačem textilních strojů. Zdravotní problémy mu neumožnily uplatnit se v oboru a mimo jiné pracoval několik let jako malíř dekorací v divadle. Čtyři roky po částečném invalidním důchodu následoval plný invalidní důchod v roce 1980. Od té doby mu již zcela život v bytě panelového domu naplňovala radost z výtvarné tvorby. Na papír především tužkou a na lepenku temperou do detailů vypracovával své náměty, které nalézal při svých cestách ve svém nitru bez historického či geografického omezení. Ze zázemí, které mu zajišťovala maminka, se vydával i na reálné cesty. V letech 1976 a 1985 byl za sestrou v USA, v devadesátých letech zajížděl do Salzburgu a do Vídně. Návštěva galerií a muzeí se na jeho tvorbě zjevně neprojevila. Po úmrtí matky žil od roku 2001 v domově důchodců, kde maloval i přes zdravotní problémy a zhoršující se zrak, protože jen díky malování mu připadl život snesitelný. Vytvořil stovky prací. Zemřel náhle v dvaapadesáti letech 8. července 2003 v Šumperku.

Samostatné výstavy: 1991 a 1999, Olomouc; 2000, Zábřeh; 2000–2001, Šumperk; 2001, Cheb, Ploskovice, Praha; 2003, Šumperk; 2004, Litoměřice; 2005, Havlíčkův Brod; 2015, Mladá Boleslav.

Kolektivní výstavy: v osmdesátých letech výstavy amatérské neprofesionální tvorby v Šumperku; 1991 – AMO, VIII. národní výstava neprofesionální výtvarné tvorby; 1992, Praha – Naivní umění; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 1998, Praha – *L'art brut, umění v původním (surovém) stavu*; 2000, Bratislava – *Insita 2000*, Vídeň – *Tschechischer Surrealismus und Art Brut zum Ende des Jahrtausends*, Praha – *Naivní loučení s miléniem*, Olomouc, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2001, Olomouc a 2002, Pezinok – *Umělci čistého srdce*; 2002, Paříž – *L'art brut Tcheque*; 2003, Pezinok; 2004, Bratislava – *Insita 2004*, Litoměřice – *Cesty a sny*, Brusel; 2006, Šumperk, Praha; 2008, Olomouc; 2009, Praha.

Zastoupení: ABCD – Art Brut Connaissance+Diffusion, Paříž, Gallery Cavin Morris, New York, Galerie Hamer, Amsterdam, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Muzeum umění Olomouc, Slovenská národná galéria v Bratislavě, soukromé sbírky doma a v zahraničí.

Filmografie: *Semerákův svět*. Režie: A. Jiráček. Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 1998.

Starý mořský vlk, 1994
tempera, papír, 38 x 31 cm

Natálie Schmidtová

Narodila se 27. srpna 1895 v Dobřínce v Tambovské gubernii carského Ruska jako dvanácté dítě chudého mužíka. Když jí bylo deset let, rodina odešla za živobytím na Sibiř. Neměla možnost chodit do školy, pracovala jako zemědělská dělnice, později po smrti otce a odchodu na Voroněžsko jako dětská vychovatelka a pokojská. Provádala se v roce 1918 za českého válečného zajatce, se kterým odešla po skončení 1. světové války do Československa do okolí Bystřice pod Pernštejnem. Vychovala dvě dcery a na podnět jedné z nich začala v roce 1944 malovat. Neuměla číst ani psát a podepsat se ji učily až dcery. Náměty čerpala ve vzpomínkách na Rusko a vzhledem ke své fantazii jich měla mnoho i díky manželům předčítaným knihám. K některým motivům se ráda vracela. Malovala levou rukou rychle na papír, lepenku, výjimečně na plátno. Množství jejích prací lze zřejmě počítat na tisíce. Na důchod si s manželem postavila ruskou montovanou chatu nad Rozsochami u Bystřice nad Pernštejnem, kde 5. března 1981 zemřela.

Samostatné výstavy: 1946, Praha; 1947, Paříž; 1982, Litoměřice; 2006, Cheb a Olomouc.

Kolektivní výstavy: zastoupení na nejvýznamnějších výstavách naivního umění, mimo jiné 1963, Praha – *Samoukové a lidoví umělci* (Klub umělců Mánes); 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1964 putovní výstava v Rakousku – Salzburg, Graz, Linz; 1964, Vysoké Mýto (s Marií Janků); 1966, Bratislava – *Insita 66*; 1967, Montreal (EXPO 67); 1967–1968, Havlíčkův Brod – *Naivní umění z Vysočiny*; 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1979, Klášterec nad Ohří, Litoměřice, Ústí nad Labem; 1980, Litoměřice; 1992, Jihlava; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Bratislava – *Insita 2000*, Praha – *Naivní loučení s miléniem*, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2001, Olomouc; 2003, Pezinok; 2005, Olomouc; 2006, Cheb, Olomouc; 2008, Olomouc; 2009, Praha.

Zastoupení: Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě, soukromé sbírky doma i v zahraničí.

Filmografie: *Čisté srdce*. ČT, 1976. *Vzpomínky a představy Natálie Schmidtové*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2001.

U jezera Titicaca, 70. léta 20. století
olej, lepenka, 40 × 51 cm

František Sunek

Narodil se 8. října 1906 v Příšovicích u Turnova jako osmý z devíti sourozenců. Vyhnan Němci dostal se v roce 1939 až do Prahy. Zde pracoval jako pomocný dělník, strážný v bance, topič, pomocná síla v nemocnici, jako ošetřovatel v ústavu sociální péče. Až na krátká období přátelských vztahů většinou k vdovám, jejichž zesnulé manžely po smrti obstaral, byl samotář. Žil v naprosté bídě a stranou lidí paradoxně v centru Prahy v místnosti zaplněné až ke stropu obnošeným šatstvem, na němž také spal. Od šedesátých let měl stimulátor srdce. Prvními oleji z počátku šedesátých let navázal na dětskou touhu malovat. Tvořil na překližkové desky s pečlivě nalepeným plátnem a třeba i záclonou. Náměty obrazů čerpal ze vzpomínek na dětství a rodný kraj, ale i z nových zážitků ze života v Praze a z nemnohých výletů. V kontaktu se svými obrazy budil dojem, že do nich na krátkou chvíli vstupuje, aby je vzápětí i se smíchem okomentovat také dějem, který nebyl zobrazený. Každodenní život zvládal v nezbytné míře, aby se o sebe postaral a uvědomoval si mizérii svého života. Byl hrdý na své obrazy, díky nimž si mohl dovolit jediný přepych, prožitek svého šťastnějšího života. V osmdesátých letech s úbytkem sil už neměl sílu malovat. Po pádu na umrzlém sněhu zemřel doma v tichosti a zapomnění v roce 1993.

Výstavy: do roku 1989 účast na několika přehlídkách amatérské tvorby; 1992, Praha – *Naivní umění*; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 1997, Bratislava – *Insita 97*; Příbram – *Poetický svět*; 2000, Praha – *Naivní loučení s miléniem*, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky doma a v zahraničí.

Filmografie: *První vernisáž*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie, 1992. *Těkání – Střet*. ČT, 1994. Medailon v cyklu *Náš venkov*. ČT.

Selka z jižní Moravy, 70. léta 20. století
olej, plátno na překližce, 81 × 56 cm

Šohaj z jižní Moravy, 70. léta 20. století
olej, plátno na překližce, 81 × 56 cm

Václav Syrový

Narodil se 11. června 1934. Manželství se mu rozpadlo pár let po svatbě a od té doby žil stočtyřicetkilový pětinasobný mistr Československa ve vzpírání v těžké váze více či méně samotářsky ve Cvikově na úpatí Lužických hor. Těšil se z návštěv dcery a život mu naplňovala jeho profese zubního laboranta, kterou bral jako poslání. Rád s dcerou maloval vodovými barvami a náčrtkům sportovních motivů dával systémem pokusů a omylů trojrozměrnou podobu malými odlitky z cínu, se kterým pracoval v zaměstnání. Když dostal od kamaráda čtyři dláta, pustil se do reliéfů a plastik. Vyčerpané tělo a unavená mysl přinutily Václava Syrového odejít v šestapadesáti letech do invalidního důchodu. Probouzel se s neodbytnou touhou vytvořit něco, co by výtvarně vyjadřovalo jeho pocity, procesy, které probíhaly v jeho nitru. Uspokojení z tvorby bylo tak osvobozující od všech bolestí a trampot, že další léta práci se dřevem a asamblážím věnoval každou volnou chvíli a použil na ně téměř vše, co našel při toulkách po skládkách a od popelnice k popelnici. S výtvarnou činností přestal tři roky před smrtí s úbytkem fyzických i psychických sil. Zemřel 25. března 2010.

Samostatné výstavy: 2006, Kralupy nad Vltavou; 2012, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích.

Zastoupení ve sbírkách: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích a soukromé sbírky v Evropě.

Filmografie: *Děti Václava Syrového*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2010.

Panna Marie s Ježíškem, nedatováno
kolorovaná lípa, 56 x 18 cm

Miloslava Šenfelderová

Narodila se 27. června 1922 ve Stupně. Ve čtrnácti letech nastoupila k sedlákovi do služby, odkud po dvou letech utekla a začala pracovat jako služebná v měšťanské rodině. Provдалa se, vychovala tři děti a v jedenapadesáti letech ovdověla. Pracovala manuálně v JZD a v průmyslovém podniku. V roce 2000 si tajně od dcery keramičky vzala hlínu a pustila se do drobných figur. Tvorba ji tak nadchla, že ráno čekala, až se rozední, aby se mohla pustit do modelování. Vytvořila kolem 20 betlémů a přes 300 figur. V roce 2010 se pustila do malování a pět let nato do háčkování svých námětů.

Dosud nevystavovala.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích a soukromé sbírky.

Filmografie: *Modelování Miloslavy Šenfelderové*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2008.

Madona s dítětem, 2008
kolorovaná pálená hlína, v. 13 cm

Ludmila Šeršeňová

Narodila se 26. dubna 1934 v Nedvězí. Vychovala dvě děti. Vystřídala několik zaměstnání včetně telefonistky nebo technické pracovnice. Prožila několik vážných operací. Po jedné z nich jí ochrnuly ruce. Malování se pro ni stalo od roku 1977 fyzickou a psychickou terapií a nepostradatelnou součástí života. Namalovala asi padesát olejů a vedle námětů reflektujících její víru, nebo zobrazujících stvoření světa, hledá podněty k tvorbě i v historii nebo ve svých vzpomínkách a zážitcích. Žije v Olomouci.

Výstavy: do roku 1989 účast na několika regionálních výstavách neprofesionální výtvarné tvorby AMO; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky.

Filmografie: *Radost a pohoda Ludmily Šeršeňové*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 1999.

Soukromí (Jako kotě si hrát), 1994
olej, lepenka, 25 x 35 cm

Václav Šilhán

Narodil se 9. února 1906 v Jirkově u Železného Brodu v devítičlenné sklářské rodině. Pracoval ve sklárnách a do důchodu odešel v roce 1966. Věnoval se včelaření a zimní čas se rozhodl vyplnit malováním. Podnětem mu byla Goyova Nahá Maja, kterou uviděl v časopise. Zemřel v roce 1985.

Výstavy: největší samostatná výstava 1970, Brno; účast na kolektivních výstavách: 1972, Bratislava – *Insita 72*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě, soukromé sbírky.

Majka, 1966
olej, lepenka, 69 × 99 cm

Josef Šimerda

Narodil se v roce 1902 v Česticích nad Orlicí. Vyučil se uměleckým truhlářem. V návaznosti na pokusy s intarzií začal v roce 1955 také malovat. Různorodé náměty včetně pohádkových maloval olejovými barvami i na rozměrnější sololity. V důchodu žil ve Staré Roli. Zemřel v Praze v roce 1991.

Výstavy: souborné výstavy českého naivního umění, například 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, soukromé sbírky v Evropě.

Filmografie: *Vzpomínka na Josefa Šimerdu*. Režie: A. Jiráček. Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 1999.

Martin na bílém koni, 70. léta 20. století
olej, sololit, 61 × 82 cm

Martin Šítal

Narodil se v roce 1903 ve Svachově Lhotce u Českého Krumlova. Pracoval jako zemědělský dělník a noční hlídač. Oženil se v roce 1956 a malovat začal na podnět a pod vlivem své ženy Marie Šítalové, podobně to bylo s literárními pokusy. Zemřel v roce 1980 ve Velešíně.

Výstavy: samostatné a společné s manželkou – Tábor, Šumperk, Český Krumlov, Louny, Cheb; účast na přehlídkách českého naivního umění; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Collection de la Ville de Paris (Musée d'art naïf Max Fourny), Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Regionální muzeum v Českém Krumlově, soukromé sbírky doma a v zahraničí.

Filmografie: *Malovaný svět manželů Šítalových*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2003.

Autoportrét, nedatováno
olej, lepenka, 28 x 24 cm

Marie Šítalová

Narodila se v roce 1904 v Mojném, pracovala jako zemědělská a tovární dělnice. Od roku 1950 žila ve svém domku ve Velešíně. Malovat i psát začala před svatbou. V dvaapadesáti letech se provdala za Martina Šítala, kterého nabádala, aby také začal malovat a jeho práce stavěla nad své. Po šťastném manželství zemřela 27. prosince 1979.

Výstavy: samostatné a společné s manželem – Tábor, Šumperk, Český Krumlov, Louny, Cheb; účast na přehlídkách českého naivního umění; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Collection de la Ville de Paris (Musée d'art naïf Max Fourny), Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Regionální muzeum v Českém Krumlově, soukromé sbírky doma a v zahraničí.

Filmografie: *Malovaný svět manželů Šítalových*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2003.

Vánoce, 1972
olej, sololit, 35 x 50 cm

Jaroslav Urban

Narozen 12. června 1929 v Žichlicích, vyučen opravářem zemědělských strojů s maturitou, pracoval jako zemědělský technik. Oženil se a vychoval dvě děti. Rád cestoval a fotografoval. Koníčkem mu byly zlepšovací návrhy, kterých měl přes 200. V šedesátých letech vytvořil pro děti i pro svou radost přes 50 dřevěných večerníčkových postav. V důchodu od konce osmdesátých let se pustil do reliéfů a plastik z lípy, olše a borovice. Některé vycházejí z rozměrných nalezených samorostů. Vedle vlastních námětů zpracovává i podněty z historie nebo z častých výletů a inspirují ho i reprodukce z časopisů. Většina ze zhruba 100 prací je natřena luxolem a barvami, protože plastiky a reliéfy jsou stabilně umístěny na zahradě.

Doposud nevystavoval.

Zastoupení: soukromé sbírky.

Filmografie: *Galerie na dvorku Jaroslava Urbana*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2013.

Eliška Přemyslovna, 1988
lípa, luxol, v. 88 cm

Sv. Václav, 1988
lípa, luxol, v. 84 cm

Emilie Valčíková

Narodila se 7. března 1912 v Heršpicích u Brna. Celý život pracovala v zemědělství. Zнала tvorbu Ludmily Procházkové, se kterou se přátelila. Zemřela v roce 1985 v Heršpicích.

Výstavy: 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Filmografie: *Obrázky Emilie Valčíkové*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2001.

Pletení věnečku, 70. léta 20. století
olej, plátno, 40 × 50 cm

Oldřich Vrána

Narodil se 4. srpna 1948 v Olomouci, vyrůstal a mládí prožil v nedalekých Hlubočkách u Olomouce, kam se rodina přestěhovala. V Přerově se vyučil zedníkem a v roce 1967 po svatbě přesídlil do Šternberka. Vychoval tři děti. Při opravách památek rád pozoroval bohatou sochařskou výzdobu interiérů. V zaměstnání se odehrál v roce 1985 neblahý traumatizující zážitek, když mu po velké pracovní zátěži praskla cévka v pravém oku a on na něj trvale přestal vidět. Od té doby se datují první vážnější práce ve dřevě, kterých je dosud přibližně 170. Kamenosochařských prací vytesal asi 30. Od roku 1995, kdy odešel do důchodu, se tvorbě věnuje zejména na chatě, kde má ze svých prací malou zahradní galerii. Příležitostný zájem ho těší, ale nestojí o vystavování a jen několik jeho prací není v majetku rodiny. Pískovec získává většinou z říčky Bystřice, kam byl vyhozen při opravách okolních tunelů železniční trati. Zásadní impuls pro výtvarnou práci byl pád na kole, kdy sobě i „komusi nahoře“ slíbil, že pokud přežije, bude pokračovat v tvorbě.

Výstavy: 2012, Praha; 2013, Příkazy u Olomouce.

Filmografie: *Druhá šance Oldřicha Vrány*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie.

Faun, 2011
pískovec, v. 30 cm

Horymír Zelenka

Narodil se 21. srpna 1931 v Dubí u Teplic, studoval průmyslovou školu cukrářskou v Pardubicích a Vyšší školu potravinářské technologie v Praze. Pracoval jako potravinářský technolog, v zemědělství a ve zdravotnictví. Maloval od dětství, soustavněji od začátku padesátých let. Zemřel 14. června 1992 v Teplicích.

Výstavy: v letech 1958–1962 účast na výstavách lidové umělecké tvořivosti na Teplicku; 1963, Praha – *Lidoví umělci a samoukové*; 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1991, Šumperk – národní výstava neprofesionálních tvůrců AMO; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*. Vystavoval i samostatně.

V roce 1967 získal Čestné uznání na Expo v Montrealu, v letech 1970 a 1979 první cenu v okresní soutěži amatérů v Teplicích.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích a soukromé sbírky.

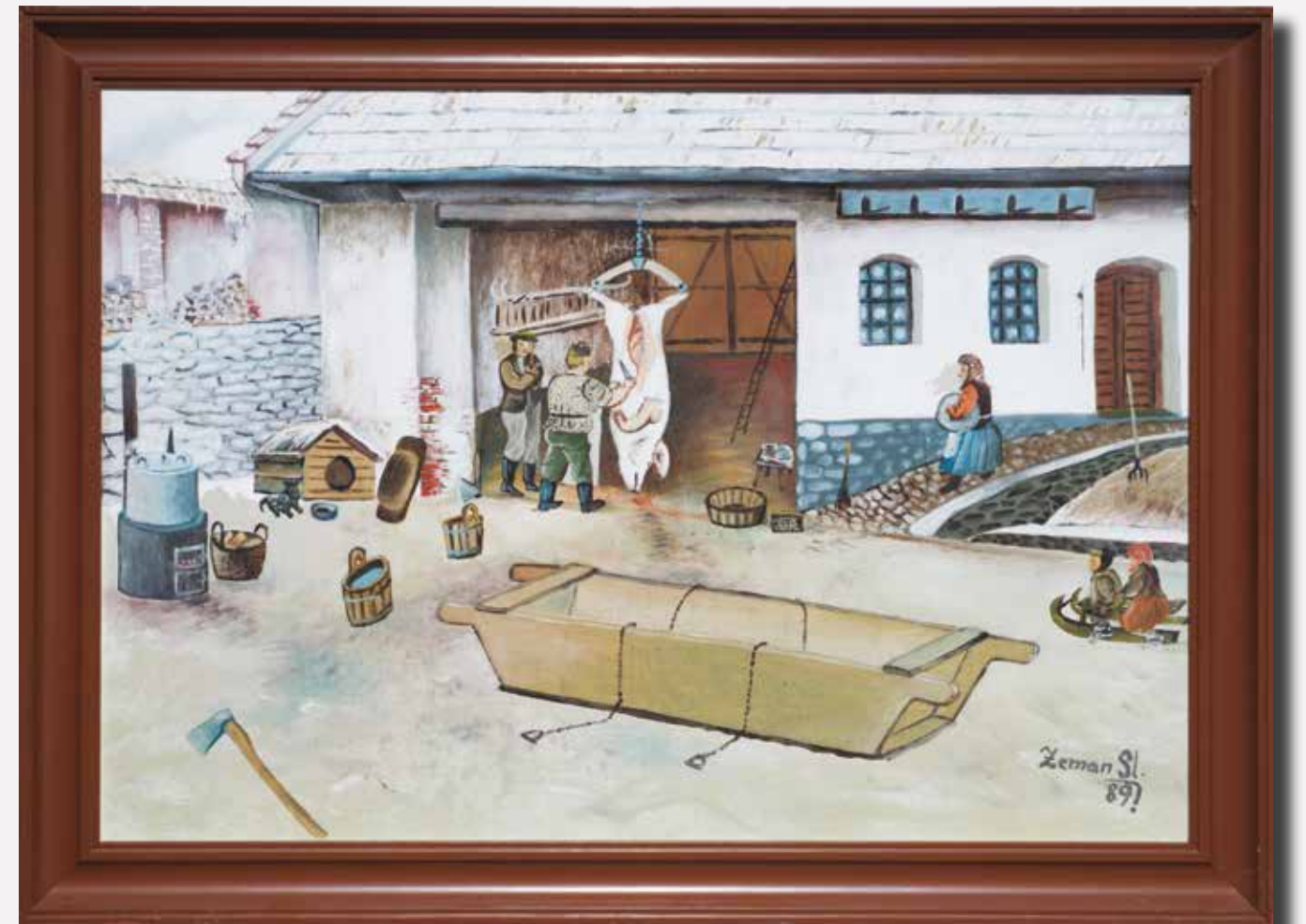
Kojící matka, 1972
olej, sololit, 48 × 35 cm

Slavomil Zeman

Narodil se v roce 1944 v Horní Libochové. Pracoval jako pomocný dělník. K malování má vztah od dětství. Zúčastnil se několika přehlídek neprofesionální výtvarné tvorby. Je v částečném invalidním důchodu.

Výstavy: 1991, Šumperk – *VIII. národní výstava neprofesionální výtvarné tvorby*, AMO; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: soukromé sbírky.

Zabijačka, 1989
olej, plátno, 36 × 51 cm

Stanislav Zemánek

Narodil se 18. května 1953 v Jaroměři a vyučil se zámečníkem. Přes zájem o malování od 18 let začal malovat a pracovat se dřevem až od roku 2002 v rámci protialkoholního léčení. Byl sanitářem v Červeném Dvoře, kde také zemřel.

Doposud nevystavoval.

Zastoupení: soukromé sbírky.

Panna Maria, 2003
olej, dřevo, 50 x 40 cm

Anna Zemánková

Narodila se 23. srpna 1908 v Starých Hodolanech u Olomouce. Malovala od dětství, rodina si však nepřála, aby šla studovat na uměleckou školu. Absolvovala zdravotní školu pro dentisty a pracovala jako zubní technička. V roce 1933 se provdala, ze tří synů jeden zemřel a s manželem adoptovali holčičku. Z Kroměříže se rodina odstěhovala v roce 1948 do Prahy. Když se u ní začaly projevovat deprese, synové jí doporučili výtvarnou tvorbu. Soustavně se malování věnovala od počátku šedesátých let. Výtvarná tvorba se jí stala smyslem života, nejlíp se jí tvořilo ve chvílích klidu, kdy se mohla zcela soustředit na práci. Její obdivuhodná fantazie a udivující pílě dala vzniknout stovkám prací na papíru, na nichž také kombinovala pastelky s výšivkami, s háčkováním, s přichycováním například sklíček nebo perel, s propichováním papíru... Přes zdravotní potíže dokázala tvořit až do konce života. Zemřela 15. ledna 1986 v Domově důchodců v Mníšku pod Brdy.

Samostatné výstavy: na první výstavy zvala přátele domů na tzv. dny otevřených dveří; 1965, Praha; 1968, Brno; 1980, Olomouc; 1982, Olomouc (s Cecilíí Markovou); 1987, Londýn; 1990, Cheb; 1993, Praha (se synem Bohumilem Zemánkem); 1994, New York; 1997, Atlanta; 1998, Olomouc, Ostrava, Klatovy, Litoměřice; 1999, Vídeň, New York; 2000, Kolín nad Rýnem; 2005, Tokio; 2008, Praha, New York, Ženeva; 2009, Paříž, Tokio, Dallas; 2011, Praha; 2012, Berlín, Hiroshima; 2013, Paříž.

Účastnila se společných výstav naivního, fantaskního umění či l'art brut, například 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1969, Florencie, Amsterdam; 1971, Prato; 1972, Florencie; 1975, Mohuč; 1979, Londýn; 1981, Brazílie; 1993, New York; 1994, Bratislava – *Insita 94*; 1997, Bratislava – *Insita 97*, Příbram – *Poetický svět*; 1998, Praha – *L'art brut, umění v původním (surovém) stavu*; 2000, Vídeň – *Tschechischer Surrealismus und Art Brut zum Ende des Jahrtausends*, Bratislava – *Insita 2000*, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*; 2002, Paříž – *L'art brut Tcheque*, Chicago; 2003, Kolín nad Rýnem, Santa Fe; 2004, Brusel; 2005, Montréal; 2006, Praha, Madrid, Dublin; 2007, Bratislava; 2008, Olomouc; 2009, Londýn; 2012, Olomouc, Paříž; 2013, Benátky; 2014–2015 Paříž.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Muzeum umění Olomouc, Muzeum Únětické kultury, Collection de l'art brut Laussane, Collection de l'Aracine ve Francii, Outsider Archive v Londýně, Museum Zander, Bönningheim, Dow Jones, New York a soukromí sběratelé doma i v zahraničí.

Filmografie: *Paní Zemánková*. Režie: V. Venclík, krátkometrážní film, 1968. *Anna Zemánková*. Režie: A. Jiráček, Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 1999.

Bez názvu (Květy), polovina 60. let 20. století
pastel, papír, 84 x 59 cm

Václav Žák

Narodil se 1. listopadu 1906 ve Velkých Kyšicích v hornické rodině. Když bylo Žákovi dva a půl roku, dostal „psotník“ a černý kašel a ochrnul na pravou ruku a nohu. Výsměch okolí a drsná výchova otce ho poznamenaly na celý život. Neúspěšně se pokusil vyučit se obuvníkem, pásł krávy, byl zaměstnán i jako topič a hlídač. Od roku 1927 chodil vykupovat kůže. Pořídil si kárku a naštěstí dokázal zvládnout jízdu na kole, takže ji přes třicet let nemusel tlačit nebo tahat. Malovat začal v roce 1952. Pomaloval téměř vše ve svém domku, včetně jeho fasády, ale obrázky maloval na zadní stranu skla. Věnoval se také psaní. Namaloval přes 500 obrazů, na nichž se prolíná jeho niterný fantaskní svět s realitou. Osamělý, terčem posměchu lidí a zeslabený nejen „mrtvičkou“ zemřel 6. ledna 1986.

Výstavy: 1962, Praha; 1963, Praha – *Samoukové a lidoví umělci* (Klub umělců Mánes); 1963–1964, Brno, Bratislava, Praha, Ostrava – *Naivní umění v Československu*; 1964 zastoupen na putovní výstavě v Rakousku – Salzburg, Graz, Linz; 1966, Bratislava – *Insita 66*; 1968, Brno – *Rusalka vystupující z tůně*; 1976–1977, Ústí nad Labem – *Umění prostého srdce*; 1998, Praha – *L'art brut, umění v původním (surovém) stavu*; 2000, Cheb a 2001, Litoměřice – *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše*.

Zastoupení: Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Slovenská národná galéria v Bratislavě, soukromé sbírky doma i v zahraničí.

Filmografie: *Perličky na dně – Dům radosti*. Režie: E. Schorm, 1965.

Bez názvu, 1980
olej, podmalba na skle, 26 x 34 cm

Výstavní činnost Poetické galerie

- 1997** *Poetický svět*, Příbram (vystaveni tvůrci zastoupení na Insitě 97 za ČR)
- 2000** *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše* (výběr z české insitní tvorby), Galerie výtvarného umění v Chebu, text katalogu A. Jiráček
Naivní loučení s miléniem, Galerie U prstenu, Praha, text katalogu A. Jiráček, zastoupení autoři: Jiří Antoš, Marie Krůtová, Cecilie Marková, František Mottl, Zbyněk Semerák, Natálie Schmidtová a František Sunek
- 2001** *Zrcadlo srdce, zrcadlo duše* (výběr z české insitní tvorby), Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, text katalogu A. Jiráček
Zbyněk Semerák, tempery, Galerie výtvarného umění v Chebu, text katalogu A. Jiráček
Výstava temper Zbyňka Semeráka, Galerie Ledeburské zahrady, Praha
- 2003** *Milada Matoušová, Moje zahrada* (tkané gobelíny a kvaše), Horácká galerie v Novém Městě na Moravě
- 2004** *Milada Matoušová, gobelíny*, Městské muzeum a galerie Břeclav
Zbyněk Semerák, Cesty a sny, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, text katalogu A. Jiráček
- 2005** *Zbyněk Semerák, tempery*, Galerie výtvarného umění v Havlíčkově Brodě
- 2012** *Václav Syrový, Marie Krůtová*, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, text katalogu A. Jiráček

Spolupráce Poetické galerie na výstavách

- 1992** v exteriéru areálu kostela Panny Marie Sněžné v Praze představeny práce především Jiřího Antoše, Jindřicha Bultase, Rudolfa Dzurka, Marie Knápkové, Gabriela Kreutze, Františka Mottla, Milady Persanové, Josefa Pšajdla, Josefa Raimana, Františka Martínka, Zbyňka Semeráka, Františka Sunka, Josefa Šimerdy; pořádáno ve spolupráci s galerií Gema
- 1994** *Insita 94*, výběr autorů z České republiky, text k české sekci katalogu A. Jiráček
- 1997** *Insita 97*, výběr autorů z České republiky, text k české sekci katalogu A. Jiráček
- 2000** *Insita 2000*, výběr autorů z České republiky, text k české sekci katalogu A. Jiráček
- 2004** *Insita 2004*, výběr autorů z České republiky, text k české sekci katalogu A. Jiráček
- 2008** *Cecilie Marková, Podobenství duší*, Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích, Hodonín a Olomouc (2009), spoluautor textu katalogu A. Jiráček

Filmové medailonky natočené Poetickou galerií

První vernisáž. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 1992 (také ČT)

Stodola plná plastik. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 1992 (také ČT *Poezie života*, 2003)

Jiné světy Cecilie Markové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 1994

Humor na výminku. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 1994

Svět vnímaný srdcem. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 1996 (také ČT *Poezie života*, 2003)

Vzpomínky Milady Persanové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 1998

Semerákův svět. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění
v Litoměřicích, 1998

Galerie vzpomínek Františka Mottla. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 1998

Radost a pohoda Ludmily Šeršeňové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 1999

Anna Zemánková. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění
v Litoměřicích, 1999

Vzpomínka na Josefa Šimerdu. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 1999

Relaxace vědmy. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie výtvarného umění
v Litoměřicích, 2000

Vzpomínky a představy Natálie Schmidtové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská
galerie výtvarného umění v Litoměřicích, 2001

Obrázky Emilie Valčíkové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2001

Fantaskní obrázky Marie Janků. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2002

Pohledem Milady Matoušové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2002

Malovaný svět manželů Šítalových. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2003

Plody poznání Miroslava Kasla. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 2003

Krasocit Heleny Jaurisové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2005

Rudolf Dzurko. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2005

Malování Václava Beránka. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2006

Modelování Miloslavy Šenfelderové. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2008

Dřevěný minisvět Jana Kučery. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2009

Děti Václava Syrového. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2011

Josef Chwala. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2011

Galerie na dvorku Jaroslava Urbana. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie a Severočeská galerie
výtvarného umění v Litoměřicích, 2013

Druhá šance Oldřicha Vrány. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 2013

Daliborova inspirace Ladislava Frélicha. Režie: A. Jiráček, produkce Poetická galerie, 2013

O autorovi

Antonín Jiráček (11. 5. 1951) vystudoval historii a národopis na FF UK v Praze, v Etnografickém ústavu ČSAV jako nestraník postupně obhájil tituly PhDr. a CSc. V roce 1992 opustil akademickou půdu, založil Poetickou galerii s úmyslem slovem i obrazem připomínat poetiku života a začal se věnovat psaní a režii. Česká televize mu odvysílala osmdesát autorských dokumentů (pořad Čechy nad zlato z roku 1998 získal cenu Ministerstva životního prostředí) a natočila jeho pohádky Vodnická čertovina (cena dětského diváka v Ostrově nad Ohří), Jak vyléčit ježibabu a Cesta do pekla a zpátky. V roce 1994 Poetická galerie vydala za podpory sponzora knihu pohádek Za živou vodou a rozeslala a rozvezla dva tisíce výtisků do vesniček SOS a do několika desítek dalších zařízení pro děti, které neměly štěstí na rodiče, nebo musely strávit Vánoce v některých pražských nemocnicích.

V osmdesátých letech se autor začal zabývat o spontánní výtvarnou tvorbu. Po roce 1989 jako kurátor představil naivní umění a art brut na dvaceti výstavách, v letech 1994–2004 zajišťoval českou účast na trienále insitního umění v Bratislavě. Dlouhodobě také spolupracuje se Severočeskou galerií výtvarného umění v Litoměřicích, kde se spolupodílel na podobě stálé expozice naivního umění a art brut. Od roku 1992 natočil dvacet osm medailonů o autentických samoučích a v natáčení dále pokračuje.

Na dosud nerealizovaných devět filmových scénářů, včetně tří pohádkových, a deset televizních scénářů autor navázal v posledním desetiletí divadelní tvorbou většinou s komorním obsazením (Herci, Hlavní hrdina, Ježibabí léto, Pojď si zahrát, Propírání bez prášku na praní, Ribstol, Štístko je všude). Také se věnuje dramatizaci svých scénářů (Co se semele, i když se nemele, zpěvohry Není peklo jako peklo a Countrypohádka).

V roce 2015 Poetická galerie vydala knihu povídek Z krásné krabičky, napsaných většinou po roce 2010. K vydání jsou připravené pohádky Co se semlelo ve mlýně U Vlínky, Čertoviny ze Sousedovic, Pohádky lesního království, Toulavé pohádky, Vlíí pohádky a Vodní pohádky.

*Za podporu a spolupráci při přípravě katalogu a výstavy děkuji
Aleně Beránkové, Terezii Zemánkové a Pavlu Konečnému.
A. J.*

Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích
příspěvková organizace Ústeckého kraje

Art brut a naivní umění **Spontánní tvorba ze sbírky Poetické galerie**

Katalog vydala Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích ke stejnojmenné výstavě pořádané od 9. října do 22. listopadu 2015.

Koncepce výstavy a katalogu, výběr exponátů: Antonín Jiráček
Texty: Antonín Jiráček
Kurátoři výstavy: Jan Štíbr, Alena Beránková
Redakce: Alena Beránková
Fotografie: Jan Brodský
Portrétní fotografie: Kamil Holub
Grafická úprava: Jan Brodský
Tisk: Tiskárna Daniel

Na vnější straně obálky:
Cecilie Marková – Žlutá krajina, 1975
olej, plátno, 45 x 95 cm
detail

© Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích

ISBN 978-80-87784-12-9

poeticka.galerie@email.cz

